

CUMHURİYET'TEN GÜNÜMÜZE DEVİRİM YASALARI

Panel Notları

2013

İSTANBUL BAROSU YAYINLARI

Genel Yayın Sıra No: 225

2013/06

ISBN No: 978-605-5316-49-5

Yayıncı Sertifika No: 12457

Yayına Hazırlayan

İstanbul Barosu Yayın Kurulu

Tasarım / Uygulama / Baskı

Ege Reklam ve Basım Sanatları San. Tic. Ltd. Şti.

Esatpaşa Mah. Ziyapaşa Cad. No: 4 / 1

347047 Ataşehir-İstanbul

Tel: (0216) 470 44 70 Fax: (0216) 472 84 05

www.egebasim.com.tr

Birinci Basım: Nisan 2013

Bu kitap İstanbul Barosu Yönetim Kurulu Kararı ile bin adet basılmıştır.

**İSTANBUL BAROSU
PANEL**

**CUMHURİYET'TEN GÜNÜMÜZE
DEVİRİM YASALARI**

20 Mart 2011

**Cumhuriyet Hukuku ve Kültürü Merkezi
(CUMER)**

Orhan Apaydın Konferans Salonu

İSTANBUL BAROSU YAYINLARI

İstiklal Cd. Orhan Adli Apaydın Sk. No: 2 Beyoğlu / İstanbul
Tel: (0212) 251 63 25 (pbx) Faks: (0212) 293 89 60
dergi@istanbulbarosu.org.tr

İçindekiler

<i>Açılış.....</i>	<i>7</i>
<i>Av. Hüseyin ÖZBEK.....</i>	<i>7</i>
<i>Av. Saliha KARAKUZULU.....</i>	<i>13</i>
<i>Av. Vecihe TUNCA.....</i>	<i>16</i>
<i>Yrd. Doç. Dr. Orhan ÇEKİÇ.....</i>	<i>17</i>
<i>Doç. Dr. Barış DOSTER.....</i>	<i>33</i>
<i>Emine Ülker TARHAN.....</i>	<i>43</i>
<i>Soru - Yanıt.....</i>	<i>59</i>

PANEL
CUMHURİYET'TEN GÜNÜMÜZE
DEVİRİM YASALARI
26 Mart 2011

Av. Hüseyin ÖZBEK
(İstanbul Barosu Genel Sekreteri)

Değerli konuklar, sevgili meslektaşlarım; İstanbul Barosu'nun Cumhuriyet Hukuku ve Kültürü Merkezi yeni bir etkinlikle sizlerle karşı karşıya. Cumhuriyet Hukuku ve Kültürü Merkezi, kısacası CUMER'i, cumhuriyet hukukunun, Cumhuriyetin, cumhuriyet değerlerinin çok yoğun bir saldırı kampanyasıyla karşı karşıya olduğu bir süreçte oluşturduk. Gerçekten İstanbul Barosu'nun 30'u aşkın merkez ve komisyonu var. Bunlardan çok anlamlı, adıyla anlamlı, işleviyle anlamlı, içeriğiyle anlamlı, gösterdiği faaliyetlerle anlamlı olan merkezlerimizden birisi Cumhuriyet Hukuku ve Kültürü Merkezi. Daha önce de değişik etkinliklerde sizlerin karşısında oldu Cumhuriyet Hukuku ve Kültürü Merkezi CUMER, seçkin konuklarla, çok değerli bilim insanlarıyla sizlere sunumlar yaptı. Şimdi devrim yasaları diyoruz, cumhuriyetin kendisi devrim, cumhuriyete götüren süreç bir devrim. Şimdi 19 Mayıs 1919, Mustafa Kemal Paşa'nın Samsun'a çıkışıyla 23 Nisan 1920 arasındaki süreci ele alırsak o 11 aylık, bir seneye yakın bir süreç şöyle düşünülebilir basit bir şema kularsak: Mustafa Kemal Paşa 19 Mayıs 1919'da

Samsun'a çıktı, doğrudan niye Ankara'ya gelmedi? Üstelik de kestirme, kuş uçuşu çok da yakın. Niçin Erzurum'a gitti, niçin Amasya Tami mi oldu, niçin Havza görüşmesi oldu, niçin Sivas Kongresi oldu? 27 Aralık 1919'da Ankara'ya geldi, 27 Aralık 1919, 19 Mayıs 1919, bir düşünün. Bunların arasında da çok ciddi bir zaman dilimi var.

Milli Mücadele

Bunu düşündüğümüzde bu sürecin Anadolu'da milli mücadelenin örgütlenişi, kongreler süreci, mücadele anlayışının, mücadele motivasyonunun tabana yayılışı, halk tabanında bir örgütleniş olduğunu görürüz. Gerçekten bir tarafta bir siyasi otorite var, işgal altındaki İstanbul. İstanbul'un mütareke hükümetleri var, saltanat ve hilafet makamı var. Siz Anadolu'da yeni bir otorite oluşturuyorsunuz. Siz şimdi bu salonda bulunan değerli dinleyiciler, değerli konuklarımız kendisini diyelim ki Manisa mutasarrıfı makamında hissetsin o dönemde veya diyelim ki bir yerde kaymakam, bir yerde vali, Erzurum valisi hissetsin. Sizin bağlı olduğunuz bir devlet var, bir otorite var, bir siyasi hiyerarşi var, İstanbul'da bir hükümet var. Siz ona mı tabi olacaksınız, yoksa Erzurum'da Heyeti Temsiliye reisi sıfatını kullanan Mustafa Kemal Paşa'dan emir ve talimat mı alacaksınız? Kendinizi o an, o süreç, o atmosfer içinde, o idari hiyerarşi içinde düşünürseniz cevabınız bugünkü gibi kolay olmaz. Bugün elbette ilkokul çocuğuna da, üniversite öğrencisine de sorsanız Mustafa Kemal Paşa'ya tabi olacağı cevabını verir. Niçin? Geçmişte yaşanmış bir şeydir, bi-

zim bilgi birikimimizin temelinde vardır: Ama o anda hissedin kendinizi, 19 Mayıs 1919'da hissedin, 23 Temmuz 1919'da hissedin, 4 Eylül 1919'da hissedin, bunun cevabı gerçekten zordur ve Mustafa Kemal Paşa'nın, İsmet Paşa'nın zaman zaman; **“karşıdakiler de bizim kadar haklıydı”** anlamına gelen, mazur gösterici, o andaki atmosferi de yansıtıcı beyanları olmuştur. İşte Anadolu halkı, işte Türk halkı yüzyılların verdiği bir reflekse, alışkanlığa, bir itaat kültürüne dönüşmüş olan İstanbul'a tabi olma geleneğine rağmen Ankara'yı tercih etti. Milli Mücadele'nin merkezini, milli mücadelenin kalbini tercih etti. Bu bir devrimdi, bizatihi bu devrimdi. Zaten 23 Temmuz 1919 bir devrimdi, Erzurum'daki Kongre. 4 Eylül 1919 Sivas Kongresi bir devrimdi. 23 Nisan 1920 Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin açılışı, milletin geleceğine el koyması, kendi geleceğini tespit etmesi, bunun stratejisini çizmesi, bu bir devrimdi ve milli mücadeleyi yürütecek halkın yoktan var ettiği, giydirdiği, kuşandırdığı, ekmeğini, aşını bölüştüğü ordusu, Türkiye Büyük Millet Meclisi ordularıydı. Türkiye Büyük Millet Meclisi ordularının başkomutanı Meclisin reisiydi, Meclis'in içinden çıkmıştı. Bu gerçekten baştan sona bir devrim süreciydi.

Zararlı Cemiyetler

İşte şimdi burada toplandığımız 26 Nisan 2011'de geride geçen 100 yıla yakın bir süreçte bu sürece baktığımızda, bu zaman yelpazesine baktığımızda, günümüze baktığımızda görünen nedir? Görünen şudur, bir rövanş vardır Türkiye'de, bir hesaplaşma vardır günümüzde.

Şimdi 1920'lerdeki bir hesaplaşma günümüzde tekrar edilmektedir. 1920'lerdeki hesaplaşmanın bir tarafında saltanat vardı, onun emrinde, onun buyruğunda olan İstanbul'da mütareke hükümetleri vardı. O mütareke hükümetinin yandaşı olan İngilizlerin finanse ettiği, işgalcilerin finanse ettiği İngiliz Muhripleri Cemiyeti vardı, Kürt Teali Cemiyeti vardı, İslam Teali Cemiyeti vardı. Ege Bölgesinde, Marmara'da Yunan işgali altında, Yunan patronajı altında bir Çerkez Teavün Cemiyeti vardı, başka bir sürü hain cemiyet vardı. Ülkenin egemenliğine, birliğine, dirliğine ve bağımsızlığına karşı işgalci şemsiyesi altında konumlanmayı tercih etmiş oluşumlar vardı. Şu anda tarih tekerrür etmektedir. Aynı ırmakta iki kez yıkanılmaz denir, bu diyalektiğin de temeli kabul edilir, ama benzer olaylar yeniden yaşanabilir. Şu anda bu yaşanmaktadır. 1920'lerde İslam Teali Cemiyeti Börekçizade Rıfat Efendi'nin, Mehmet Akif Ersoy'un bağımsızlıkçı İslam'ına yenildi, Anadolu İslam'ına yenildi, Türk İslam'ına yenildi, Mütareke İslam'ı kaybetti o zaman. Yine mütareke hükümetleri kaybetti, İngiliz yandaşları kaybetti. Şimdi yine emperyalist sistemin yandaşları Şeyhülislam Durizade Abdullah'ın, Şeyhülislam Mustafa Sabri'nin günümüzdeki manevi mirasçıları, Börekçizade Rıfat Efendi'nin manevi mirasçılarıyla Ankara'yla bir hesaplaşma içindedirler. Bu hesaplaşmada güçler dengesine baktığımızda durumun yine pek iç açıcı olmadığı görülmektedir. Bugün Lozan'ı affedemeyenler, 19 Mayıs 1919'u bağışlamayanlar, 23 Temmuz 1919'u bağışlamayanlar, 4 Eylül 1919'u bağışlamayanlar, 29 Ekim 1923'ü

bağışlamayanlar bir rövanş almanın heyecanı içindedirler. Mustafa Kemal'den öç almanın heyecanı içindedirler. Adeta bir zafer sarhoşluğu içindedirler.

Ekonomide Ayyıldız

İşte böyle bir süreçte şu anda vakıa ay yıldızlı bayrağımız dalgalanmaktadır. Yakamızda ay yıldızlı rozetler bulunmaktadır. Hatta Sayın Başbakan'ın, Meclis Başkanımızın ve devlet ricalinin rozetleri benim yakamdaki rozetin beş misli büyüktür, ama ülkedeki bu ay yıldızlı rozetler vardır, ay yıldızlı bayrağımız dalgalanmaktadır, ama ekonomik ay yıldızımız kaybolmuştur, sermaye Türkün olmaktan çıkmıştır. Borsada dolanan para, bankalardaki para, ülkedeki ekonomik varlıklar, ekonomik güce dikkat ettiğimizde artık Türkiye'nin ekonomik ay yıldızına sahip olup olmadığı tartışmalıdır. Milli sermaye ve milli burjuvazi oluşturmak için sarf edilen gayretler cumhuriyetin bin bir emeğinin nereye geldiği malumdur. TÜSİAD denen bir kuruluş, bir işveren kuruluşu, uluslararası sermayeye eklenmiş bir kuruluş Anayasa önermektedir. Sivil söylemli bir sömügre anayasası önermektedir. Erbil'e gitmektedir, Erbil'i Türkiye coğrafyasının içinden daha yatırıma değer, daha öncelikli bulmaktadır. Oranın ekonomik olarak gelişmesi siyasi olarak gelişmesi demektir. Bunun Türkiye için ne anlam ifade ettiği de hepimizin malumudur, ama bunu teşvik etmektedir. Niçin? Uluslararası sermaye kendisinden bunu istemektedir, o da bu siparişi yerine getirmektedir, icap ve kabul söz konusudur.

Burada konuşulacak belki çok şeyler vardır, ama bağımsızlığı, egemenliği, özgür yaşamayı savunan insanlar, Mustafa Kemal'in mirasçıları, o devrimci cumhuriyetin mirasçıları da Türkiye'de hala ayakta dururlar, direnmektedirler. İstanbul Barosu da kurumsal olarak bir hukuk savaşını vermektedir. Bir meslek örgütüdür elbette, ama cumhuriyet'in değerlerini, ülkeyi savunmaktadır. Ülkenin onurunu, namusunu savunmaktadır. Elbette ki bu salonda bulunanlar da, milyonlarca Türkiye Cumhuriyeti yurttaşı da cumhuriyetin kazanımlarını kararlılıkla koruma ve savunma azmini sürdürmektedirler. Değerli katılımcılar muhakkak ki çok ilginç, çok önemli şeyler söyleyeceklerdir.

Av. Saliha KARAKUZULU

(CUMER Başkan Yardımcısı)

Sevgili konuklar, İstanbul Barosunun Yönetim Kurulu Üyeleri, değerli meslektaşlarım. Sesim yeteri kadar güçlü, sizlere duyurmakta zorluk çekeceğimi zannetmiyorum; izninizle mikrofonsuz konuşayım. Bu panelin merkezimizde hazırlığını yaparken panele bir isim düşündük. Benim önerdiğim isim bu panelin ismi olarak kabul edildi. Arkadaşlarımızdan bir kısmı bu isme itirazda bulundular, “Cumhuriyet’ten Günümüze Devrim Yasaları” olan bu isimle sanki Cumhuriyet’ten günümüze devrim yasaları kendinden bir şeyler yitirmiş gibi bir anlam çıkıyor mu!? dediler. “Eğer bu başlıktan bunu algılayabildiyse tam da kastetmek istediğim şeyi başarmışım demektir” cevabını verdim. Devrimin ilk günlerinden bugüne, geçen 87 yılda neler kaybetmedi ki devrim!?

Devrim tarihimiz içinde, devrim yasaları olarak bilinen 3 Martta kabul edilen üçlü yasa ki bunlar hepinizin bildiği üzere Hilafetin Kaldırılması, Şeriye ve Evkaf Vekâletinin Kapatılması ve Eğitim birliğinin sağlanması yasalarıdır. Aslında, Devrim Yasaları olarak kabul edilmiş 17 yasaya rağmen en çok bilinen, bizler arasında da bu günde en çok konuşulan bu üç yasadır. Bununla birlikte, benim devrim yasalarının başlangıcı olarak ve eminim ki Cumhuriyet Tarihçileri de bunu böyle tespit edip, kabul etmektedir; 23 Nisan 1920’de kurulan yeni Türkiye Büyük Millet Meclisinin 20 Ocak 1921 de kabul ettiği Teşkilatı Esasiye Kanunu’dur. Teşkilatı Esasiye, yeni devletin ilk Anayasası’dır. Bu Anayasa’nın

kabulü sırasında Meclis'te çok yoğun tartışmalar olmuş, Mustafa Kemal ve arkadaşlarından oluşan bir avuç milletvekili Teşkilatı Esasileyi yasalaşan şekliyle kabul ettirmek üzere Mecliste çok yoğun bir mücadele vermişlerdir. Mücadelenin konusu, Birinci Dünya Savaşı içerisinde işgal altındaki payitahtın merkezinde bulunan padişah, yani saltanat ve hilafet, bu iki kavramın yeni anayasada yer alması için Anadolu'dan, şehirlerden gelen temsilcilerin büyük bir kısmı, Meclisi büyük baskı altına almışlar, fakat bu baskıları sonuçsuz kalmıştır.

Teşkilatı Esasiye Kanunu'na baktığımız zaman, 1. maddesinde egemenliğin kayıtsız şartsız millettten kaynaklandığı, yasama ve yürütmenin Türkiye Büyük Millet Meclisi eliyle yürütüleceği, Meclis üyelerinin iki yılda bir yapılacak seçimlerle halkın arasından belirleneceği hükmü, yeni kurulacak devletin adının Cumhuriyet olacağını açıkça hissettirmektedir. Buna rağmen, o günkü şartlarda cumhuriyet kelimesi henüz bu anayasada yer almayacak kadar devrimci bir kavram ve kelimedir. Sayın Genel Sekreterimin de belirttiği gibi, Cumhuriyet'in bizzat kendisi başlı başına bir devrimdir. Teşkilatı Esasiyenin kabulünden ve cumhuriyetin ilanından sonra kabul edilen üçlü yasa, bugünkü panelimize de konu oluşturmaktadır, bu yasa 3 Mart 1924 tarihinde Mecliste görüşülmüş ve kabul edilmiştir. Bu konuda değerli konuklarımız bizleri yeteri kadar bilgilendireceklerdir. Burada çok önemli olarak vurgulanması gereken konu eğitimde Türkiye'nin yaşadığı devrimdir. Bu devrimle cumhuriyet bize aydınlanmanın yolunu açmıştır.

Bugünden geriye doğru dönüp baktığımızda, ülkenin içinde bulunduğu o günkü şartlarda bu devrimin ne kadar büyük önem taşıdığı, gerçekten ulusal yapıda birtakım şeyleri devirip değiştirip yepyeni bir yapılanma getirdiği, ülkedeki temel anlayışı, temel felsefeyi değiştirdiği ve bunun için büyük çaba sarf eden bir avuç devrimcinin bugün ne kadar büyük bir minnet, takdir ve şükran duygusuyla anılması gerektiğini bir kez daha vurgulamak istiyorum.

Aldığım notu size doğrudan okuyarak paylaşmak istediğim konu: Bugünkü Anayasamızın da başlangıç bölümünde yer alan “hiçbir düşünce ve mülhazanın Atatürk devrimlerinin önüne geçemeyeceği, Atatürk ilke ve devrimlerinden daha fazla korunamayacağı” temel felsefesidir. Buna rağmen Cumhuriyet Devrimleri’ni yozlaştırarak değiştirmeyi hedef alan güçler, niyetlerini açıkça dillendirmekte ve bu yolda talepkar olmaktadır. İlgili ilgisiz pek çok kişi ve kurum, Atatürk ilke ve Devrimlerini yeniden yorumlamak, hatta ortadan kaldırmak arzusundadır. Küresel emperyalizm ile onların işbirlikçileri ve karşı devrim savunucuları başta laiklik olmak üzere Cumhuriyet’i’n temel ilkelerini ve devrim yasalarını değiştirmek ve içini boşaltmak gayreti içindedirler. Bütün bu girişimlere mani olmak üzere İstanbul Barosu’nun kurduğu Cumhuriyet Hukuku ve Kültürü Merkezi gerek söyleminde, gerek eylemlerinde bu güçlerin karşısında bir birlik oluşturmuş durumdadır. Birliğimize ve merkezimize desteğinizi bekliyoruz. Hepinizi saygı ve sevgiyle selamlıyorum.

Av. Vecihe TUNCA

(CUMER Başkanı)

Bugünkü panelimizin konusu gerçekten çok önemli, Saliha arkadaşımın da bahsettiği gibi “Cumhuriyet’ten Günümüze Devrim Yasaları”. Av. Hüseyin Özbek, bizlere Cumhuriyet kurulurken halkın bizatihi çalışmasının devrim olduğunu söyleyerek, Cumhuriyetin kendisi, Cumhuriyete götüren süreç bir devrimdir dedi. Her iki konuşmacı da Cumhuriyet’te devrim yasalarının ne kadar önemli olduğunu anlattı. 3 Mart 1924 tarihli, her biri tek başına bir devrim niteliğinde olan Devrim Yasalarımızın, Cumhuriyet’ten günümüze irticai faaliyetlerle, etkilerinin en aza indirilmeye çalışıldığını belirterek, amaçlarının Devrim Yasalarının temel felsefesini ortadan kaldırmak, Devrim yasalarını ters yüz etmek olduğunu anlattılar. Gerçekten doğru, buna katılmamak mümkün değil.

Baromuz için bugün, çok önemli bir gün, Birbirinden çok değerli panelistlerimiz, bizlere “Cumhuriyet’ten Günümüze Devrim Yasalarını” anlatacaklar. Hepinize tekrar katıldığınız için çok teşekkür ediyorum

Ben çok fazla uzatmadan, önce sözü Sayın Orhan Çekiç’e vermek istiyorum. Değerli Hocam, bize hilafetin kaldırılmasını anlatacaklar. buyurun, söz sizin Orhan Bey.

Yrd. Doç. Dr. Orhan ÇEKİÇ

Cumhuriyetimizin çok değerli savunucusu cumhuriyet hukukçularının huzurunda olmakta çok büyük heyecan duyduğumu öncelikle ifade etmek isterim. İçinden geçmekte olduğumuz böylesi günlerde konuşmacı olarak beni de kabul ettiğiniz için size ve Yönetim Kurulu'na özellikle teşekkürlerimi sunmak istiyorum. Artık hukuk var mı yok mu bu ülkede, onu bir tarafa bırakıyoruz ama var olan hukukun hiç değilse var olan kısmını korumaya çalıştığımız bu günlerde, bu tarz etkinlikler umarız ki ülkenin çıkış yolu arama gayretlerinde belki birer kibrit yakar, ışık tutar.

Samsun'a Çıkış

Değerli konuklar; Cumhuriyetimizin kuruluş felsefesi, onun hukukun üstünlüğü temeline dayandığını işaret eder. Bu yasaların da temeli Devrim Yasaları'dır. Ben sizinle bugün, Devrim Yasaları içinden "Hilafetin Kaldırılması"na ilişkin 403 sayılı yasa hakkındaki bilgi ve düşüncelerimi paylaşacağım.

Sayın Başkanın, Sayın Genel Sekreterin açılış konuşmasını yaparlarken değindikleri noktalar çok önemlidir. Mustafa Kemal Paşa Samsun'a çıktıktan ve 3 ayda yapılması beklenen görevi 3 günde bitirdikten sonra, normal olarak elbette kendisinden beklenen, vakit geçirmeden İstanbul'a dönmesidir. Zira o işgal günlerinde Türk subaylarının ülke içinde öyle gelişi güzel dolaşmaları yasaktır. Bir ilden bir başka yere ancak İngilizlerin verdiği pasaportla gidilmektedir. Pasaport dediğiniz de nihayet,

seyahat edeceklerin bir listesinin İngiliz makamlarınca onaylanmış evrakından baretir.

Mustafa Kemal Paşa ve beraberindekiler seyahate böyle bir pasaportla çıkmışlardır. Yani Samsun'a gidişten İngilizlerin hem haberi, hem de onayı vardır. Zira Samsun'a İngilizlerin şikâyeti üzerine ve 21 Nisan 1919 tarihinde verdikleri bir nota uyarınca gidilmektedir. Bu notaya göre güya (a). Samsun yöresinde Türkler azınlık köylerini basmakta, yakıp yıkmakta, kırım yapmaktadır. Bunun önlenmesi gereklidir. (b). Türk köylerinde birtakım "şüra"lar toplanmıştır. Bunlar terhis edilen askerleri yeniden silahlandırmaktadırlar. Bu şüralar derhal dağıtılmalı, ellerindeki silahlar alınmalıdır. (c). Samsun'da bulunan 15.nci Tümenin terhisi yavaş sürmektedir. Bu tümen derhal terhis edilmelidir. (d). Bütün silahlar toplatılıp İstanbul'a teslim edilmelidir.

Bunlar, Osmanlı Hükümeti'nin ona verdiği emirler ve beklentilerdir. Mustafa Kemal Paşa'nın ise ruhunda esen fırtınalar bambaşkadır. O, uzun zamandır vatani kurtarmanın çarelerini düşünmekte, Anadolu'ya geçmenin bir fırsatını kollamaktadır. İşte o fırsat şimdi ayağına kadar gelmiştir. Samsun'a geleli daha bir hafta olmadan, 25 Mayıs 1919 günü, "...bir eşkıya olayını takip için, geçici olarak karargâhımla birlikte Havza'ya intikal ediyorum..." diye hükümete bilgi verir. Havza Kaymakamı Fahri Bey'e çektiği telgrafta ise, "...romatizmalarım tuttu, termal sularдан istifade etmek için Havza'ya geliyorum..." diyecektir. Vatani kurtarmak için yollara düştüm diyecek hali yoktur ki...

Kafasından geçenleri, tüm ayrıntısıyla karar-gâhında bulunanlar dahi bilmemektedir. Madem bu devlet tüm çabalara rağmen çöküp gitmektedir, o halde onun yerine son bir hamleyle, tamamen çağdaş, laik, sosyal bir hukuk devleti kurulmalıdır. Her ne kadar o günlerde böyle bir düşüncenin hayali bile kurulamaz ise de.

Bir Avuç Yurtsever

Nasıl, dünyanın öbür ucuna gitmek için de tek bir adım atarak hedefe yönelmek gerekiyorsa, O da bunu yapacaktır, öyle de yapar...

Önce Havza, sonra Amasya üzerinden Tokat, Sivas, Erzincan, sonunda Erzurum'a geldiğinde tarihler 3 Temmuz'du. Beş gün sonra görevden istifa etmek zorunda kalacaktı. Bu kendisinin de, beraberinde istifa edecek olanların da parasız kalması demektir. Her şey o kadar uç ucadır, o kadar pamuk ipliği ile birbirine bağlıdır ki, her şey her an çözülebilir, pembe hayaller kara kâbuslara dönüşebilirdi. Yani gittiği Erzurum Kongresi'ne katılma yetkisi yoktu çünkü hiçbir ilin seçilmiş delegesi değildi. Şayet delegelerden biri istifa etmezse, Mustafa Kemal kongreye giremeyecekti.

Hemen arkasından aynı şey Rauf Bey için de söz konusudur. Sorun, daha buradan başlamaktadır. Erzurum Müdafaa-i Hukuk Derneği'nin iki üye delegesi, asker emeklisi Muzaffer Bey ve Cevat Dursunoğlu istifa ederler de, Kongre'ye ancak öylece katılırlar.

Diğer taraftan, İstanbul Hükümeti elbette bu kongreye karşıdır. Demin Sayın Genel Sekreter-

rimin söylediği gibi, gelin şimdi kendinizi Hükümetin Erzurum'daki temsilcisi olan Vali'nin yerine koyun. Bir tarafta İngilizler Erzurum'dadır. Diğer taraftan İstanbul Hükümeti'nin baskısı sürmektedir. Diğer taraftan da bir avuç yurtseverin öncülüğündeki yöre halkı, vatani kurtarmanın derindedir...

Kongrenin açıldığı gün delegelerden biri ayağa kalkar ve " *Kemal Paşa, sen artık paşa değilsin. Duyduk ki istifa etmişsin...Kongreye bu üniforma ile gelme. Bizim gibi sivil gel. Bu üniforma bize yukarıdan basıyor gibi oluyor...*" der.

Bu tam bir kâbustur. Koca bir dünya savaşının galiplerine karşı verilecek mücadelenin önderi M. Kemal Paşa'nın bir sivil elbisesi yoktur, alacak parası da yoktur. Değerli konuklar, o günlerde Erzurum Valisi Münir Akkaya'dır. Mustafa Kemal Paşa'nın kongreyi yönettiği sürece üzerinde giydiği elbise işte bu Erzurum Valisi Münir Akkaya'nın gönderdiği ödünç elbisedir. Başındaki fes Mazhar Müfit Kansu'nundur. İçtikleri çayın içine şekerin bulunmadığı günlerdir o günler.

İşte buralardan geçilmiş, bir Binbaşı emeklisi Süleyman Bey'in verdiği varı yoğu olan 900 lira 1000 liraya denkleştirilmiş de Sivas'a ancak böyle gelinebilmiştir.

Kongrelerde alınan kararların gereğini yapmak, yasalar çıkarıp ordular kurmak için Sivas'tan Ankara'ya ancak Osmanlı Bankası Sivas Şube Müdürü Oscar Schmid'in tüm riskleri üstlenerek verdiği 1000 lira kredi ile gelinebilmiştir.

Sivas'ta tüm delegeler, otel parası olmadığı için bir tek kişinin, Şekeroğlu İsmail Efendi'nin evinde 28 gün boyunca kalmıştır. Ankara'da Meclis açılıp, ordular kurulup, tarihin ender gördüğü mücadeleler sonunda, binlerce şehitlerin kanı pahasına, nihayet bağımsız, egemen bir devlet kurulmuş, cumhuriyet rejimine geçilmiş. Böylece bir hayal gerçek olmuş, vatan yeniden kurulmuş... birinci hedef gerçekleşmiştir. Şimdi ise sıra ikinci hedefe gelmiştir. Bu ise yüzlerce yıldan beri ihmal edilmiş olan halkı, çağdaş uygarlık düzeyine çıkartmak hedefidir. Bunun için her alanda yenileşmek, devrim nitelikli reformlar yapmak zorunludur. Hilafetin kaldırılması bunların en önemlilerinin başında gelmektedir.

"Yaz Çocuk"

Değerli konuklar, Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluş felsefesi, " halk egemenliğine dayanan, tam bağımsız, çağdaş, demokratik ve laik bir cumhuriyet " esasına dayanır. Devlet, henüz "laik" sözcüğünü Anayasasında belirtmemişse de, gidişin o istikamette olacağı, böyle bir rejimle de Halifeliğin bağdaşmayacağı açıktır. Böyle bir hamle için de uygun bir vasatın bekleneceği anlaşılmıştır.

Esasen bunun ilk işaretlerini Erzurum'da görmek mümkündür. Mustafa Kemal 7-8 Temmuz gecesi Süreyya Yiğit'le beraber odasındadır. O gece Sultan Vahdettin'le uzun süre telgrafhaneden görüşmüş, padişahın ısrarlarına rağmen geri dönmeyeceğini, "sine-i millete" döneceğini ifade ederek askerlik mesleğinden ayrılmıştır. Vakit gece yarısını çoktan geçmiş-

tir. Kahve içmektedirler. Mazhar Müfit Kansu'yu çağırır. "*Defteri de alsın gelsin*" der.

Süreyya Yiğit anlatıyor:

"Paşa, '*Önce tarih düş*' dedi, tarih düştüm: 7-8 Temmuz 1919."

Ardından, "*Yaz çocuk*" dedi ve sıralamaya başladı: "*Günü geldiğinde devletin yönetim şekli cumhuriyet olacaktır.*"

"Arkasından yazdırmaya devam ederken, Hilafetin ve tesettürün kaldırılacağına ilişkin ipuçları da verdi ve latin harflerinin getirileceği hükmüne sıra gelince, Mazhar Müfit artık masayı terk etti. "Paşam çok yoruldu. Biraz istirahat etseniz..." diyerek.

Hilafet Meselesi

Özellikle "*tesettür kaldırılacak* " dediğinde, bunun ucunun elbette hilafetle çok yakından ilgili olduğuna şüphe yoktur. Hilafetin var olduğu bir yerde tesettür nasıl kaldırılabilir ki?... Ancak izin verirseniz bu hesaplara gelmeden evvel, yine süremin içerisinde kalmaya da gayret ederek, bu sözünü ettiğimiz hilafet, yani bu sözünü ettiğimiz Halife Abdülmecit Efendi'nin oturduğu makam, nasıl bir makamdır? Hilafet nedir? İkinci bir nokta da, peki, Osmanlı'da süregelmekte olan hilafet böyle bir hilafet mi, bir de ona bakalım. Yani kaldırılan hilafet nasıl bir hilafetti, oysa İslam'da Hilafet neydi ? Buna kısaca bakmakta yarar var.

Değerli dostlar, Yavuz Sultan Selim zamanında bildiğiniz gibi Mısır'ın da fethiyle İstanbul'a getirilmiş olan son halifeyle birlikte hila-

fet Osmanlı İmparatorluğu'na gelmiş oldu. Biz bunu böyle ifade ediyoruz ama bu doğru değil. Yani biz oradan halifeyi getirdik, halifelîği getir-memiz ise mümkün değil. O ülkeyi fethetmek başka bir şey, bu yolla otomatik olarak bir ma-kamı da fethetmiş olup getirmek başka bir şey-dir.

Neden halifelîği makam olarak getirmiş ol-mamız mümkün değil? Çünkü bunun bilimsel olarak kabul edilebilir bir kaydı yok. Böyle bir tören mi yapılmış, bir şey mi nakledilmiş, bir şey mi imzalanmış, bir şey mi taahhüt edilmiş, İslam âlimleri bir araya gelip bir karar mı almış, “bundan sonra halifemiz İstanbul'daki halife-dir” diyerek. Hayır bunların hiçbiri olmamış. Kahire'yi fethetmişiz, İstanbul'a dönerken son halifeyi çağırılmışız, kutsal emanetlerle beraber İstanbul'a götürmüşüz. Hepsi bu. Üstelik sonra da Yedikule'ye hapsedmişiz. Kanuni Sultan Sü-leyman, babası Yavuz S. Selim'in hapsedtiği Halifeyi Kahire'ye yaşının son günlerinde dön-mesine izin vermiş.

Mısır'ın fethinden sonra hilafet makamının da İstanbul'a getirilmiş olduğu ön kabulümü-zün sebebi, böylece İstanbul'daki gücün artık sadece bir padişah gücü olmayıp , halife- sultan gücü haline dönüşmüş olmasıdır. . Os-manlı sultanları bu dönemden itibaren “Halife Sultan” adını kullanmaya başlamışlar. O za-man hem dünyevi, hem ahirete yönelik uhrevi lider olmuşlardır. Yani devlet bir anlamda teok-ratik olmuş ama öte yandan, tümüyle teokratik olmadığını gösteren ve geleneklerimize bağlı-lığımızdan gelen bir hukuku da yaşatmıştır. Bu

gerçek göz ardı edilemez. O nedenle Osmanlı Devleti , özellikle kamu alanında tam teokratik diyemiyoruz, ama yarı teokratik bir devlet olmuştur.

Artık, padişah idari işlerden sorumludur ama aldığı kararın İslam'a uygun olup olmadığını danıştığı bir makam da vardır: Şeyhülislamlık makamı. O yüzden yarı teokratik bir ülkeye gelmiş oluyoruz. Oysa Mısır'dan kopya ettiğimiz halifeliğin özüne baktığımızda, Hazreti Muhammet'in vefatından hemen sonra gelen halifeler dönemindeki hilafetten çok farklıdır.

Hilafet ve halifelik aslında İslam'da son derece demokratik bir sistemdir ve uluslararası tartışmalarda, akademik çevrelerde de örnek gösterilir. Çünkü iki temel özelliği vardır hilafetin, bizdeki gibi değildir olay. Bir halife neler yapar İslam'da? Şunu yapar, iki tane madde üzerinde, iki ayak üstünde durur hilafet. (1). Devlet başkanı olan halife mutlaka seçimle gelir, babadan oğula değil. Ama Osmanlı sultanları o makama babadan oğula gelirler. (2). Halifelik babadan oğula kesinlikle geçmez. Yani birincisinde seçim var, ikincisinde de babadan oğula kesinlikle geçmemek gibi bir konum var.

Halifelik dönemi İslam'da en önemli, en çok demokratik olan bir dönemdir. İslamiyet'in tüm dikta yönetimlerine karşı olduğu bu ilkeleri anlamakla olanaklıdır. Din açısından hiçbir kişi veya zümreye ayrıcalık tanınmaz örneğin ve egemenlik tüm halkındır ve halk kendi eliyle seçtiği halife eliyle bu egemenliğini kullanır. Yani halk seçimde Ahmet'i halife yapar ve o

Ahmet vasıtasıyla da kendi egemenliğini kullanır. Dönemi biter, yenisini seçer. İslâm'da dört halifenin dördü de seçimle göreve gelmişlerdir, ondan sonra gelenlerde de durum buna benzer bir konumdur. Nereden sonra bu sistem değişiyor.? Abbasi ve Emeviler'den sonra bu makam elbette bir diktaya dönüyor. 1924 Anayasası'na "devletin dini İslam" dır diye bir hükmün konulmasına Mustafa Kemal ve arkadaşları engel olamadılar. Bunu talep eden Meclis'ti. Bunun orada ebedi kalmayacağını, o madde oraya girdiği gün Mustafa Kemal zaten altını çizerek işaret etmişti arkadaşlarına. Bu geçicidir demişti, ama bunu yapmak zorundayız ve bu yapıldı.

Harp Oyunları

Cumhuriyet'in kurulması için saltanatın kaldırılması nasıl zorunlu bir adım idiyse, hilafet de aynı konuma gelmişti. Ne var ki yanlış anlamlara meydan vermemek için hilafeti saltanattan ayırdıktan sonra ancak bir süre beklemek, ardından günü geldiğinde gereken şeyi yapmak, zorunlu hale gelmişti. İşte o tarih 1928 olmuştur. "Devletin dini İslam'dır " hükmü 1928'de Anayasadan kaldırıldı. Demek ki dört yıllığına sabretti, çünkü o dört yıl içinde reformların diğer basamaklarını hızla aştı. Ardı ardına gelen devrimler ve o yüzden kazandığı güven artık o topluma neden "devletin dini İslam'dır " hükmünün Anayasada yer almasının mümkün olmadığını anlatmaya yeterli duruma gelmiştir. Bunu halkına da anlatabilmişti. O yüzden 1928'den sonra elbette buna da büyük reaksiyonlar oldu, ama bunlar aşıldı. Ancak devletin diğer taraftan hilafet kaldırılırken zaten ilk günden karar verilen bu devletin temeli çağdaşlığa dayanacaktır

yaklaşımı devletin laik olacağını gösteriyordu. Çünkü laik olmadan çağdaşlaşmak mümkün değildi, demokratik olmak da mümkün değildi. Çünkü bir imparatorluktan geliyorduk, toplumuzda onlarca din, mezhep ve farklı din, dil, inanç birliklerinden oluşan bir toplum vardı. Böyle bir toplumda huzur, uyum ve ulusal dayanışma ancak laiklikle mümkündü. Uyum için herkesin inancının gereğini özgürce yapabilmesi şarttı.

Bu nedenlerle Hilafetin kaldırılması zaten gündemdeydi ama bir fırsat bekleniyordu. O beklenen fırsat kısa zamanda doğdu. Halife seçilen Abdülmecit Efendi'ye, seçildiği gün gönderilmiş olan bir yazıda, tadadi şekilde (tek tek sayılarak) görevleri ve yetkileri bildirilmişti. Halife bunların dışına çıkamayacaktı. Buna göre artık bir padişah oğlu olduğuna ilişkin herhangi bir ifade kullanılmıyacaktı. Unvan olarak "Halife-i Müslimin" diyebilecekti ama kısa zamanda görüldü ki olaylar hiç de öyle gelişmiyordu.

Fatih Camii'nde Cuma namazlarını, Divan Yolu üzerinden alâ-yı vâlâ ile geçerek Fatih Camiinde kılıyordu. En kabul edilemezi ise, yabancı ülkelerin büyükelçilerini kabul ediyor, ağırlıyor olmasıydı. İslamî ülkelerden gelen heyetleri sarayda kabul ediyordu. Padişahlar gibi kaftan giymek istiyor, ecdadı Fatih S. Mehmet'in kavuğunu takmak için izin istiyordu. Üstelik Ankara hükümetinin İstanbul temsilcisi Refet Bele Paşa da Halifeyle çok yakındı. Bu görüntü Ankara'nın dikkatini yakından çekiyordu. Rauf Orbay ve Kâzım Karabekir Paşalar İstanbul'a her gelişlerinde sarayda davetliyidiler ve bu görüşmeler basına bile konu olmaya başlamıştı. Bir dedikodudur

alıp gidiyordu. Tam da bu sıralarda Hükümete başvurarak tahsisatının yetmediğini, Halifeye yakışır bir fonun Hilafet Makamı için ayrılması gerektiğini Ankara'ya bildirmişti.

Olanlar işte bundan sonra olur:

Mustafa Kemal Paşa İzmir'de, komutanlarla birlikte Harp Oyunlarını izlemektedir. Kâzım Karabekir Paşa bir ordunun komutanı, Ali Fuat Cebesoy Paşa ise diğer bir ordunun komutanıdır. Oyunları Mareşel Fevzi Çakmak yönetmektedir. Rauf Orbay ve Refet Bele Paşa da masadadırlar. Mustafa Kemal Paşa ise Harp Oyununu büyük bir dikkatle ve sadece izlemektedir.

Oyunun senaryosuna göre, Yunanistan Trakya üzerinden, İtalya ise Rodos üzerinden İzmir'e doğru taarruza geçmiştir. Masa başında açılmış olan haritalar üzerinden yapılan hamleler, sahaya aynen aksettirilmektedir ki, Ankara'dan Başbakan İsmet Paşa'nın, Halife'nin ek bütçe talebini bildiren telgrafı İzmir'e ulaşmıştır. Bu telgraf tüm komutanlar üzerinde soğuk bir duş etkisi bırakmıştır.

Mustafa Kemal Paşa, gecikmeden hazır masada bulunan tüm komutanların mutabakatını sağlar. Artık Hilafet makamı için kesin bir sonuca gitme zamanı gelmiştir. Aksi halde geç kalınırsa bu makam, ülke bütünlüğüne zarar verir bir konuma dönüşebilir. 23 Haziran 1924 günü İzmir'den Ankara'ya dönmüştür. 1 Mart'ta da kürsüdedir. TBMM'nin İkinci Devre, İkinci Toplantı Yılı'nı açmaktadır:

“İslâm dinini, asırlardan beri alışlageldiği şekilde bir siyaset vasıtası mevkiinden uzak-

laştırmak ve yüceltmek gereğini görüyoruz. Mukaddes ve Tanrısal inançlarımızı ve vicdanî değerlerimizi, karanlık ve kararsız olan ve her türlü menfaat ve ihtiraslara görünüş sahnesi olan siyasyattan ve siyasetin bütün kısımlarından bir an evvel ve kesin şekilde kurtarmak, milletin dünyevî ve uhrevî saadetinin emrettiği bir zorunluluktur. Ancak bu suretle İslâm dininin yüksekliği belirir.”

Yakın bir geleceğin sinyalleri verilmiş gibidir.

3 Mart 1924 günü TBMM'ne 3 yasa tasarısı sunulur:

401 sayılı Hilafetin Kaldırılması,

Şeriye ve Efkaf Bakanlıklarının kaldırılması,

Tevhid-i Tedrisat (Eğitim Birliği)nin kabul edilmesi.

Halifeliğin kaldırılması ve Osmanlı hanedanının Türkiye dışına çıkarılması hakkında **Urfa Milletvekili Şeyh Saffet Efendi** ve elli üç arkadaşının yasa tasarısı şu gerekçeye dayanıyordu:

“Türkiye Cumhuriyeti’nde Hilafet makamının varlığı Türkiye’yi iç ve dış siyasetinde iki başlı olmaktan kurtaramadı. Bağımsızlığında ve ulusal yaşamında ortaklık kabul etmeyen Türkiye’nin görünüşte bile olsa, ikililiğe tahammülü yoktur. “

Bu yasa ile Halife görevinden çıkarılır. Halifelik makamı kaldırılır. Halife ve Osmanoğulları soyundan olanların Türkiye Cumhuriyeti ülkesinde, süresiz olarak oturmaları yasaklanır.

Hilafetin neden kaldırılması gerektiği konusunda kürsüye gelen Urfa Milletvekili Şeyh Seyyit Efendi, konuşmasını iki noktaya dayandırmıştı:

Onlar Kahramandırlar

Birincisi, İstanbul'un yani Sultan Vahdetin'in, Millî Mücadeleye karşı kullanmak üzere, demin Genel Sekreterimizin söylediği gibi, şeyhülislamdan aldığı fetvalar.

O fetvalarda milli mücadeleyi veren benim Mehmedim hırsız gibi, eşkiya gibi, soyguncu gibi gösteriliyordu. Mücadeleyi sürdüren komutanlar çete reisi gibi sunuluyordu. Şeyhülislam verdiği fetvada, "Bunların katli vacip midir" diye soruyor, sonra da, "El Cevap: Vaciptir." diyerek yanıt veriyordu. Oysa, o Mehmetçikler vatani mi satıyorlardı ki, böyle bir şeye müstahak görülüyorlardı ve üstelik böyle bir iftirayı da Şeyhülislam denen bir din adamı onaylıyordu.

Gene Genel Sekreterimin değindiği isim, Rifat Börekçi, o günlerde Ankara'daki müftümüzdü, sonra Diyanet İşleri Başkanlığı yapacak, Ankara Milletvekili olacaktır. Ankara Müftüsü Rifat Börekçi ve Anadolu'daki arkadaşları 153 müftü , karşı fetva yayınlamaya ve bunları bütün Anadolu'ya dağıtarak , yapılan Milli Mücadelenin tam da İslam'a uygun olduğunu bildireceklerdi. Anadolu'da yapılan neydi? Milli mücadeleydi. İşgale son vermektir. Vatani kurtarmaktır. Henüz cumhuriyeti kurmak, devleti kurmak değil, önce işgale son verip şu coğrafyayı yeniden vatan yapmak gayretini, benim Halife Sultanım, Padişahım ve yanındaki Şeyhülislam; hırsızlar, katiller, soyguncular olarak

gösteriyor ve el ilanlarıyla, Yunan uçaklarından atılan el ilanlarıyla da aşağıda, cephede dövüşen Mehmetçiğe, “burada ölürsen şehit bile sayılmazsın. Çünkü bu mücadelede benim rızam yoktur. Ben İslam halifesiyim, ben bunu sana söylüyorum.” diyordu.

İkincisi olarak Halife Sultan bu kez annelere sesleniyordu: “Sakın evlatlarınızı bunlara vermeyin. Yarın asker toplayacaklar, vermeyin. Çünkü bu benim rıza gösterdiğim bir mücadele değildir. Bunlar bütün ülkeyi bir felakete götürecekler.” diyordu.

Söz konusu olan aynı İslam, aynı hükümlerdi ama Şehülislam yani İstanbul Müftüsü “bunların katli vaciptir” derken, Anadolu Müftüleri “...Bunlar kahramandırlar. Çünkü işgal altındaki bir ülkede cuma namazının kılınması caiz değildir...Bu yurtseverlerin amacı ise vatani kurmaktır...” diyorlardı.

Sonunda Mehmetçik, o iman gücüyle, o vatan aşkıyla, önce işgale son vermiş, ardından yepyeni bir devlet de kurulmuştu.

Sonra cumhuriyet gelmişti. Günü geldiğinde de bu cumhuriyet, Meclis’i vasıtasıyla Hilafete son vermeyi bildi değerli konuklar. Cumhuriyet Hilafete son vererek, “laik” olma vasfının üzerindeki son örtüyü de kaldırıp atmasını bildi.

Bizlere düşen, Atatürk’ün emanet ettiği demokratik, laik, sosyal bir hukuk devleti niteliğindeki cumhuriyetinin üzerine bir örtü örtülmesine izin vermemek, Cumhuriyeti tesettüre sokmamak olmalıdır, değerli konuklar...

Hepinizi sevgi ve saygıyla selamlıyorum...

Av. Vecihe TUNCA - Sayın Orhan Çekiç, hukukun hiç değilse var olan kısmını korumaya çalıştığımız bu günlerde bu tarz etkinlikler umarız ki, ülkenin çıkış yolu arama gayretlerinde belki birer kibrit yakar sözleriyle konuşmasına başlayarak, bize **hilafetin kaldırılmasını**, devamla, “devletin dini İslam’dır” hükmünün 1928’de Anayasa’dan kaldırılışını ve 1937 yılında da Anayasa’da yapılan bir değişiklikle, devletin laik olduğuyla ilgili hükmün Anayasa’ya konduğunu, “laikliğin kabulünü” gerçekten çok güzel anlattı.

Laiklik, dinin, sosyal, siyasal ve hukuksal bir güç olmasını önleyen temel ilkedir.

TBMM’nin açılması ile başlayan yeni dönemde, devrimlere 1 Kasım 1922 tarihinde kabul edilen kanunla saltanatın kaldırılması ile başlanmıştır. 1924’te halifelik kaldırılarak dinin devlet üzerindeki etkisi kırıldı. 1928 tarihinde Anayasa’dan “devletin dini islamdır” maddesi kaldırıldı. Devlet, hukuk, eğitim ve kültür laikleştirildi. Atatürk, 1 Mart 1924 günü halifelik için şöyle diyordu: “**İslam dinini, asırlardan beri alışlageldiği şekilde, bir politika aracı konumundan uzaklaştırmak ve yüceltmek gereğini görüyoruz.**” 1930’daki bir konuşmasındaysa “*Din ve mezhep herkesin vicdanına kalmış bir iştir. Hiç kimse hiçbir kimseyi ne bir din, ne de bir mezhebi kabul etmeye zorlayabilir. Din ve mezhep hiçbir zaman politika aleti olarak kullanılamaz.*” Gerçekten hilafetin kaldırılması çok önemliydi, çünkü Osmanlı Devleti, Şah İsmail’den sonra yarı teokratik bir halifelik şeklini almıştı. Sayın Hocamıza, tekrar çok te-

şekkür ediyorum. Üç devrim yasalarından bir tanesi olan hilafetin kaldırılmasını çok güzel anlattı.

Üç Devrim Yasalarının içinde, çok önemli olan bir diğeri de **Öğretim Birliği, (Tevhidi Tedrisat) Kanunudur**. Tevhidi Tedrisat (Öğretim Birliği) Yasası ile eğitim, din kurallarından kurtarıldı. Dinsel kuralları ve şeriatı temel alan eğitim ortadan kaldırılıyor, eleştirel aklı öne çıkaran, bilimi temel alan çağdaş bir eğitim modeli hedefleniyordu. Atatürk şöyle diyordu: **“Eğitimdir ki ulusu ya özgür, bağımsız, yüce bir toplum halinde yaşatır, ya da onu tutsaklığa ve yoksulluğa sürükler.”**

Atatürk 3 Mart 1924 tarihinde: **“Türk ulusu, çocuklarına vereceği eğitimi, okul ve medrese namında birbirinden büsbütün başka iki çeşit kuruma teslim etmeye katlanabilir mi? Eğitim ve öğretim birleştirilmedikçe aynı fikirde, aynı zihniyette bireylerden oluşan bir ulus yapmaya olanak aramak boş bir uğraş olmaz mı?”**

Öğretim birliği için ne gibi uygulamalar yapıldı? Evet, öğretim birliği getirildi, getirildi de günümüze kadar neler oldu? Bizlere bu konuda Sayın Barış Doster, yararlı bilgiler verecek. Siyaset Bilimci Hocama, şimdiden teşekkür ediyorum. Buyurun Hocam.

Doç. Dr. Barış DOSTER

İstanbul Barosu'nun ve Baroya bağlı Cumhuriyet Hukuku ve Kültürü Merkezi'nin değerli yöneticilerini selamlıyorum. İstanbul Barosu sadece nicelik olarak dünyanın en büyük barosu değildir. Nitelik olarak da dünyanın en büyük barolarından biridir. Bu etkinliğe emek verenleri, el verenleri, gönül verenleri, Mahmut Esat Bozkurt geleneğinin inatçı, inançlı, isyankâr, iddialı müdavimleri olarak kutluyorum.

Mahmut Esat Bozkurt geleneği önemlidir. O dev ve devrimci hukuk adamı, sadece Medeni Kanun'la, o Medeni Kanun'un bir devrim bildirgesi niteliğinde olan dibacesiyle anılmaz. Aynı zamanda ülkemizin devletler hukukunda kazandığı ilk dava olan Bozkurt – Lotus Davası ile de anılır. Mustafa Kemal Atatürk'le görüşüp davayı sadece bir Adalet Bakanı olarak değil, aynı zamanda Cumhuriyetin avukatı, bir Cumhuriyet hukukçusu olarak savunmaya giderken *“Paşam, davayı kazanamazsam Ankara'ya dönmem”* diyen bir vatanseverdir Mahmut Esat Bozkurt. Davayı kazanınca Bozkurt soyadını ona Atatürk vermiştir. İsviçre'de hukuk okuyan Mahmut Esat Bozkurt'un, Milli Mücadele'nin başlamasıyla birlikte elinde silahla kavgaya katılan, ön safta, en ön sırada yiğit bir Kuvayı Milliyeci olarak mücadele veren bir kahraman olduğunu da asla unutmamak gerekir.

İstanbul Barosu'nun Genel Sekreteri, Değerli Dostum Hüseyin Özbek avukatlığının yanında, seçkin ve yetkin bir tarihçidir. Çok önemli noktalara değindi. Değerli Hocam, Ağabeyim

Orhan Çekiç de tarihsel süreci, bana gerek kalmayacak şekilde özetledi. O nedenle ben, Gazi Mustafa Kemal'in bir matematik formül gibi ördüğü ve bize miras bıraktığı o tarihsel süreçten birkaç satırbaşı vermeye çalışacağım.

İki Anahtar Kelime: Savaş ve Devrim

3 Mart 1924 tarihinde, üç devrim yasası kabul edilir. Bunlar; Hilafetin ilgasıdır, Şeriye ve Evkaf Vekâleti ile Harbiye Vekâleti'nin kaldırılmasıdır ve Tevhidi Tedrisat Kanunu'dur. Tüm bu adımların arkasında ise iki anahtar sözcük yatar: Savaş ve Devrim. Milli Mücadelede savaş ve devrim iç içe geçmiştir. Savaş bittikten sonra devrim yapılmamıştır. Savaş ve devrim aynı anda, eş zamanlı olarak hayata geçirilmiştir. Ve topraklarımız, devletleşirken milletleşen, milletleşirken de devletleşen bir halkın vatani olmuştur. Bütün bu işler "*Ben cumhuriyeti vicdanımda milli bir sır gibi sakladım*" diyen Mustafa Kemal Paşa tarafından, henüz Kurtuluş Savaşı başlamadan önce planlanmış, tasarlanmıştır. Atatürk'ün kendisine ve sofrasına yakışan devrimci dostları, dava arkadaşları, kadroları da vardır elbet. Mahmut Esat Bozkurt, Tevfik Rüştü Aras, Mustafa Necati, Reşit Galip, Refik Saydam, Vasıf Çınar gibi isimlerdir Gazi'nin kadroları. Mahmut Esat Bozkurt öldüğünde, "*Bir faniyi değil, bir yanardağı toprağa veriyoruz*" denilmesi bundandır.

Türk Devrimi kolay yapılmamıştır. Savaş ve devrim iç içe geçerken, devrim Aydınlanma Devrimi, Egemenlik Devrimi olarak hayat bulmuştur. Egemenliğin kökü, kaynağı, tanımı, iş-

levi, anlamı değişmiştir. Egemenlik gökten alınmış, yere indirilmiştir. Şahıstan alınmış, millete verilmiştir. İlahi, tanrısal, ruhani olmaktan çıkarılmış, dünyevi, laik, seküler hale getirilmiştir. Ve bu savaşla birlikte kotarılmıştır. Anadolu halkı savaşta, cephede, kavgada, kan ve gözyaşı içinde, barut kokuları arasında milletleşmiştir. O yüzden bizim Devrim Tarihimiz dünyadaki ulusal kurtuluş hareketleri, bağımsızlık savaşları, devrim mücadeleleri arasında son derece özgün ve özel bir konuma sahiptir.

Ülkemizin seçkin hukukçusu ve siyaset bilimcisi, hocaların hocası Prof. Dr. Tarık Zafer Tunaya; 1908 Jön Türk Devrimi'ni, yani 2. Meşrutiyet'i, Ulusal Kurtuluş Savaşı ve Cumhuriyet öncesindeki bir *"siyaset laboratuvarı"* olarak tanımlar. Bu laboratuvarı aç Anadolu insanı, yoksul Anadolu halkı, çıplak Anadolu köylüsü vardır. Trablusgarp'ta şehit düşenler vardır. Yemen'de kolunu, Sarıkamış'ta bacağını kaybedenler vardır. Balkanlardan sürülüp gelenler vardır. Birinci Dünya Savaşı'nda yitip giden, göçüp giden, kayıp giden, kopup giden, kaçıp giden, bıkip giden, ölüp giden Anadolu insanı vardır. Türkçemizin büyük ozanı Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın, *"Çanakkale milli mücadelenin önsözüdür"* demesi bundandır. Ve önsözü kanla, irfanla Çanakkale'de yazan Türk Milleti, Kurtuluş Savaşı'nda yedi düveli ve onların işbirlikçilerini yendikten sonra, son sözünü de Lozan'da söylemiştir. Aydınlanma şehidimiz Prof. Dr. Cavit Orhan Tütengil'in tanımıyla *"üçüncü dünyanın göbek adı olan mazlum milletler"* için, emperyalizme karşı kavgada örnek olmuştur, ilham kaynağı olmuştur Türk Ulusu.

Cumhuriyet'in Eğitim Atılımı

Devletleşirken milletleşen, milletleşirken de devletleşen halkımızın, en iyimser istatistiklerde bile, okuryazar oranı yüzde 10'u ancak bulmaktadır. Yüzde 90'ı kırsalda, köylerde yaşamaktadır. Toplum Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün halkçı, aydınlanmacı, devrimci, laik, bilimsel, eşitlikçi eğitimine susamıştır. Halkevleri, Halkodaları, Millet Mektepleri ve Cumhuriyet eğitiminin doruğu olan, eğitim bilim külliyyatına "Türk buluşu eğitim kurumları" olarak geçen, UNESCO tarafından tüm gelişmekte olan ülkelere örnek gösterilen Köy Enstitüleri halkımızı aydınlatmıştır. O okullardan **Fakir Baykurt, Mahmut Makal, Talip Apaydın, Ümit Kaftancıoğlu** gibi yazarlar, aydınlar çıkmıştır. Aralarından tek bir hırsız, uğursuz, üçkâğıtçı, döneke, karşı devrimci çıkmamıştır. Yüzde 90'ı okuma yazma bilmeyen 12 – 13 milyon nüfuslu Anadolu'da Hasan Ali Yücel'in uzak görüşlülüğü, İsmail Hakkı Tonguç'un emeğiyle, coğrafi ve sosyolojik olarak Türkiye gerçeklerini gözetecek 21 bölgede kurulan Köy Enstitüleri, sadece eğitim kurumları olarak değil, aynı zamanda bir Kuvayı Milliye hareketi olarak tarihe geçmiştir.

Anadolu halkı Devrim Kanunları ile kulluktan, eğitim atılımı ile cehaletten, Tıbbiyeli Hikmetler sayesinde cüzamdan, veremden, tifüsten kurtulurken, bir yandan da yurdumuz demir ağlarla örülmüştür. Etibank'lar, Sümerbank'lar kurulurken, insanımız Nazilli'nin dokumasını, Kayseri'nin basmasını, Beykoz'un kundurasını giymeye başlamıştır. Kendi bezini, tuzunu, ununu, şekerini, sigarasını üretmenin tadına, bilincine

varmıştır. Bu Cumhuriyet kurumlarını “babalar gibi satmakla” övünen bir bakanın eşi ise başında Amerikan türbanı, üstünde ABD bayraklı tişörtle şöyle demişti kocasını ABD’de ameliyata götürürken: “Rabbim Cleveland dedi”. Bu söz ve görüntü, nereden nereye geldiğimizin göstergesidir. Anadolu İslamı’nın yerine Amerikan İslamı’nın, mazlumun yanında olan İslam anlayışı yerine emperyalizmle uyumlu İslam anlayışının, yani ılımlı İslam’ın, Büyük Ortadoğu Projesi’ne uygun Müslümanlığın nasıl öne çıkarıldığının kanıtıdır.

Atatürk’ün Düşünsel Hazırlığı

Mustafa Kemal Atatürk, Cumhuriyet’in ve Devrimlerin fikri altyapısını, henüz öğrencilik yıllarında oluşturmaya, olgunlaştırmaya başlamıştır. Atatürk saptanabildiği kadarıyla 4 bin kitap okumuştur. Bu da bulunabilen, ulaşılabilen, kaydı olanlardır. Cephelerde okuduğu, yollarda okuduğu, kaybolanlar, kaydı olmayanlar, ulaşamayanlar dikkate alınırca, bu sayının 4 binin çok üstünde olduğu anlaşılır. Atatürk okuduğu kitapları sayfaların kenarına notlar alarak, yorumlar yaparak okumuştur. Sadece altını çizdiği bölümler 12 bin sayfa tutmaktadır. Anıtkabir Derneği bunları her biri 500 sayfa olan 24 cilt halinde basmıştır. Henüz Kurtuluş Savaşı sürerken Muallimler Kongresi toplayan Atatürk orada şöyle seslenmiştir: “*Yalnız ve ancak siz öğretmenler ölen ve öldüren birinci orduya niçin ölüp neden öldürdüğünü anlatan ikinci bir ordunun neferlerisiniz*”.

Atatürk, “*Cumhuriyet bilhassa kimsesizlerin*

kimsesidir” derken, Cumhuriyet’in toplumsal, sınıfsal, halkçı boyutuna vurgu yapmıştır. Yurt dışına eğitim için yollanan gençlere, “*Sizleri birer kıvılcım olarak gönderiyorum, alevler olarak geri dönmelisiniz*” diye öğüt vermiştir. “*Cumhuriyet fazilettir*” diyen Atatürk, Cumhuriyet’i Türkiye’yi Türkiye’den yönetmek için kurmuştur. Devrimleri bir daha kul olmayalım, esir düşmeyelim, işgale uğramayalım diye yapmıştır.

Atatürk’ün Üç Temel Farkı

Mustafa Kemal Paşa, kapsamda, amaçta ve yöntemde farklı bir liderdir. Kapsamdaki farkı şudur: Karslının Kars’ı, Erzincanlının Erzincan’ı, Edirnelinin Edirne’yi kurtarmaya kalkıştığı, işgale karşı direnen örgütlerin, yurtsever oluşumların yerel, bölgesel kaldığı bir ortamda, tüm millî kuvvetlere ulusal bir hedef göstermiştir. Her vatanseveri vatanın her yerinden sorumlu kılmıştır. Trabzonlu Maraş’tan sorumludur, Diyarbakırlı Tekirdağ’dan sorumludur. Aynen cephede, “*Hattı müdafaa yoktur, sathı müdafaa vardır. O satıh bütün vatandır*” dediği gibi.

Mustafa Kemal Paşa yöntemde farklıdır. Halide Edip Adivar dahil pek çok yurtseverin Amerikan mandası mı yoksa İngiliz himayesi mi ehven-i şerdir diye tartıştıkları bir dönemde, yabancı gazetelere ilan verip derdimizi anlatalım şeklindeki önerilerin dillendirildiği bir ortamda, Atatürk tarihin şu tunç yasasını hatırlatmıştır herkese: “*Savaşla kurulan savaşla yıkılır*”. Gazi Paşa, Millî Mücadele’nin yönteminin silah, kavga, barut olduğunu haykırmıştır. Aynen Çanakkale Muharebelerinde “*Size taarruz emret-*

miyorum, ölmeyi emrediyorum" dediği gibi, Milli Mücadele'yi de örgütlenerek ve ordu kurarak başarmıştır.

Ve Atatürk amaçta farklıdır. Daha işin başında ulusal egemenliğe dayalı tam bağımsız bir cumhuriyet için yola çıkmıştır. Kavgayı hilafet ve saltanatı kurtarmak için değil, çağdaş bir Cumhuriyet kurmak için vermiştir. Bu konuda, yola birlikte çıktığı pek çok arkadaşından farklı düşünmektedir. Nitekim bu ayrılık, TBMM'nin açılmasıyla birlikte su yüzüne çıkmaya başlamış, saltanatın ve hilafetin tasfiyesinde, Cumhuriyet'in ilanında, çok partili hayat denemelerinde, devrimler sürecinde, laiklik anlayışında, dış politikada açıkça belli olmuştur. Atatürk, kendisiyle birlikte Kurtuluş Savaşı'na katılmayanları, çok olgun bir tavırla değerlendirmiş ve *"Benimle birlikte yola çıkmayanlar da, benimle birlikte yola çıkanlar kadar haklıydılar"* şeklinde anmıştır. Atatürk'le birlikte yola çıkan ve Kurtuluş Savaşı'ndan sonra yolları ayrılanlar ise Gazi'nin hakkını şu sözlerle teslim etmişlerdir: *"Biz olmasaydık O bu işi yine başarırdı. Ama O olmasaydı, biz bu işi başaramazdık"*.

Üç Misak-ı Milli

Mustafa Kemal'in üç Misak-ı Milli'si vardır, üçü de özgündür. Biri, Toprak Misakı Milli'sidir. Diğeri Maarif Misakı Milli'sidir, yani Tevhid-i Tedrisattır. Üçüncüsü ise Say Misakı Milli'sidir, yani emek misakıdır.

Hâkimiyeti Milliye, İrade-i Milliye, Kuvayı Milliye konusunda ödünsüzdür Gazi. Bu üç kavram, bu üç ilke, O'nun tüm eylemine ve

söylemine ruhunu vermiştir. Gazetesinin adı İrade-i Milliye'dir. Örgütünün adı Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'dir. Hareketin adı Kuvayı Milliye'dir. TBMM'nin duvarında "*Hâkimiyet kayıtsız şartsız milletindir*" diye yazar.

İstiklal-i Tam, yani tam bağımsızlık konusunda kıskançtır Atatürk. Tam bir devrimci, gerçek bir antiemperyalisttir. Zira ulusal egemenlik ve tam bağımsızlık yoksa antiemperyalizm de yoktur. Ve Atatürk'ün bu yönü tüm ezilen uluslara, mazlum milletlere, 3. Dünya halklarına örnek olmuştur. Hindistan'dan Cezayir'e, Küba'dan Tunus'a dek Kurtuluş Savaşı ve Türk Devrimi derin izler bırakmış, büyük saygı görmüştür.

Devrim Kanunları'nın Amacı

Devrim Kanunları'nın amacı güçlü bir Cumhuriyet'in saygın, yetkin, üretken yurttaşlarını yetiştirmektir. O bağlamda hedef aydınlanmadır, eşit yurttaşdır, aklın ve bilimin egemenliğidir, bağımsızlıktır, özgürlüktür, onurlu bir yaşamdır. Alt kimlikler üzerinden, Ortaçağ kalıntısı aidiyetler üzerinden, feodalizm artığı mensubiyetler üzerinden bölünmemektir. Yurttaş olmanın bilincine varmaktır. Çünkü Cumhuriyet yalnız ve ancak yurttaşı muhatap alır. Toplumsal mukavelesini, toplum sözleşmesini yalnız ve ancak yurttaşla yapar. Yurttaşın alt kimliklerine karşı kördür, sağırdır, dilsizdir, duyarsızdır, ilgisizdir, kayıtsızdır.

Cumhuriyet bu bağlamda bir ırk, soy, kan, din, bölge cumhuriyeti değildir. Siyasal bilinç, ortak kader, keder, ülkü cumhuriyetidir. Sosyal devlettir. Bütüncül kalkınmadır. Refah toplumu-

na ulaşma çabasıdır. Köylünün adam yerine konması, köye öğretmen, ebe, hemşire, okul götürülmesidir. Anadolu'ya yatırım yapılmasıdır. Kamuculuktur ve planlamadır Cumhuriyet. Eğitim ve sağlık başta olmak üzere temel kamu hizmetlerini birer piyasa öznesi yapmamaktır. Anadolu insanını feodal beylerin, toprak ağalarının, tarikat şeyhlerinin, cemaat liderlerinin, seyitlerin, dedelerin tahakkümünden kurtarmaktır. Yoksul köy çocuklarından öğretmenler, mühendisler, avukatlar, bilim insanları, sanatçılar, mühendisler, komutanlar yetiştirmektir. Öncelikle ve özellikle vurgulamak gerekir ki, Tevhid-i Tedrisat, eğitim yoluyla ve eğitim kurumlarından başlayarak Anadolu insanına fırsat eşitliği sunmuş, toplumdaki "mektepli" - "medreseli" ayrımına son vermiştir.

Kısacası Devrim Kanunları, Cumhuriyet'in hedefiyle, özünü, ruhuyla özdeşdir. Devrim Kanunları'nın içinin boşaltılması, Cumhuriyet'in tasfiyesinin önünü açmıştır.

Av. Vecihe TUNCA - Sevgili Hocamız gerçekten Tevhidi Tedrisat Kanununun, Cumhuriyetin önemini ve 1937 yılında Anayasamıza giren laiklik, devrimcilik, milliyetçilik, halkçılık gibi altı okun da çok çok önemli olduğunu anlattı. Bizim önemli kahramanlarımız, Tıbbiyeli Hikmet'ler, Mahmut Esat Bozkurt'lardan övgü ile söz ederek, Mustafa Kemal'in deyimiyile "*Cumhuriyeti fazilet rejimi yapan o büyük, o yüce insanlardı onlar*" dedi. Atatürk için yurttaşlar da cumhuriyet kadar önemlidir, bugün ise yurttaşlara ne kadar önem verildiğini hepimiz biliyoruz. Sayın Barış Doster "Herkesin parası kadar sa-

tın aldığı eğitim ve sağlık varsa, orada cumhuriyet yoktur sevgili dostlar, orada Tevhidi Tedrisat yoktur” diyerek, Tevhidi Tedrisatı sadece bir Eğitim Birliği Yasası değil, bir ulusal bağımsızlık hareketinin adıdır diye tanımladı.

17 Nisan 1940 yılında kurulan, 1953 yılında kaldırılan, Türkiye'nin gerçek anlamda çağı yakalamasını amaçlayan Köy Enstitülerinin önemini, orada çok değerli öğrenciler yetiştirilmiş olduğunu anlattı.

Hukukun laikleştirilmesi, Şeriye Vekaletinin kaldırılması ile başladı. Şeriye Mahkemeleri kapatıldı, dini içerikli hukuk kitabı olan Mecelle kaldırıldı. 1926 tarihinde Medeni Kanun kabul edilerek kadın haklarında yasal düzenlemeler yapıldı. Bunu birçok yasalar izledi. 1934 tarihinde kadınlara seçme ve seçilme hakları verildi.

1950'den sonra gelen iktidarlar, siyasetin dinden ayrılması kuralını çiğnemekte birbirleri ile yarış ettiler. AKP dönemlerinde devlet kadroları dinci görüşlere açık olanlarla dolduruldu.

Şimdi sözü Sayın Emine Ülker Tarhan'a bırakıyorum. Bize Şeriye ve Evkaf Vekâletinin kaldırılışını ve çağdaş yargı sistemine geçişimizi anlatacaklar. Söz sizin Sayın Başkanım.

Emine Üiker TARHAN

Efendim aslında Hocalarım o kadar güzel şeyler söylediler ki ben teorik anlamda çok fazla detaya girmek istemiyorum. Çünkü hepimizin belki bildiği gerçekler bunlar, ama asıl bir de bugün yaşadığımız gerçekler var, ben biraz onlara da değinmek istiyorum, ama Türk Kurtuluş Savaşı'nın ruhunu temsil eden Mustafa Kemal'in "Egemenlik kayıtsız şartsız ulusundur." anlayışı aslında bugün laik hukuk sistemini borçlu olduğumuz anlayış diye düşünüyorum, temelinde bu var. Yani tanrısal değil, insan odaklı bir egemenlik anlayışı Mustafa Kemal'in, o düzlemde biliyorsunuz egemenlik anlayışı. Aslında bu anlayış Mustafa Kemal'in keşfettiği bir şey de değil, bundan birçok güzellik doğmuş, tanrısal olmayan insana odaklı egemenlik anlayışından, dünya bunu daha önce keşfetmiş. Dünya aslında bununla değişmiş.

Aydınlanma Devrimi

Şöyle olmuş, egemenliğin kaynağı aslında insana özgü bir şeyse o zaman şu zorunlu sonuçlar da birlikte doğmuş. Eşitlik gelmiş bununla birlikte, kişi hak ve özgürlükleri ve köleliğe son bunlarla birlikte düşünülmüş, değerlendirilmiş. İnsanın insana kulluğuna son ve özgür ve eşit ve yurttaşlık temelinde bir yönetim biçimi, insana ait olan değerler üzerine kurulmuş bütün bunlar onun üzerine kurulmuş. Çünkü tanrısal olanda hiyerarşi mutlak, egemenlik halka aitse iktidarın kullanımında herkes dil, din, ırk gözetilmeden eşit kabul edilmiş. İşte aslında temel düzlemimiz bu, bunun üzerine aslında

konuşmamız lazım. Mustafa Kemal o büyük devrimlerini, Türk aydınlanma devrimini bunun üzerine inşa etmiş ve ardından, tabii o siyasi devrimlerin ardından bir hukuk devrimiyle karşı karşıya kalmışız onun uzantısı olarak doğal olarak. Osmanlı hukuku biliyorsunuz, hepiniz gayet iyi biliyorsunuz, hepimiz aldık bunun eğitimi heterojen bir yapıya sahipti, kozmopolitti ve bu yapı bir türlü giderilemiyordu, dışarıdan ithal gelen birtakım yasalarla da iyice karmaşık bir hal almıştı. Onlar günün gelişen koşullarına uyum gösteremiyorlardı ve uygulanamaz haldeydiler. Asıl önemlisiyse dini örfeye dayalı bir hukuk sistemi olan Osmanlı'da tüm kuralların dinsel birtakım kurallara uygun, uydurulması zorunluluğuydu. Osmanlı ülkesinde yaşayan Müslüman tebaa İslam hukuku, gayrimüslimlere de kendi hukukları uygulanmaktaydı. Yani orada çoklu hukuk sistemi uygulanmaktaydı. Bu durum yurttaşların yasa karşısında eşit olmamalarına ve dinsel eksenli farklı sonuçlara yol açıyordu, bu çok önemli. Hukuk kuralları eski Türk gelenekleriyle İslam hukukunun yoğrulması sonucu ortaya konan örfi kurallarla düzenlenmişti. Dışarıdan alınan çeşitli yasalarla devletin teokratik yapısı çelişiyordu, sürekli bu çelişki ve çatışma yaşanıyordu. Tüm bu aksaklıklar cumhuriyetin kendisine ait yeni bir hukuk sistemi yerleştirmesini de gerekli kılıyordu. Bu bağlamda ilk yapılan biliyorsunuz Evkaf ve Şer'iye Vekâletinin kaldırılmasıdır, ardından da hukuk devrimi gerçekleşmiştir.

Laikliğe Darbe

Bir komisyon kurulmuştur, 1926 yılında İsviçre Medeni Kanunu biliyorsunuz değişiklikler yapılarak Türk Medeni Kanunu olarak yürürlüğe girmiş. Basit dili, açık bir dili var, geniş takdir yetkisi tanıyor yargıca ve Avrupa'da kabul edilen en yeni, kadın erkek eşitliğini de sağlayan, buna dayanan bir aile düzeni içeren bir yapı, bu getiriliyor, ilk getirilen bu. Bu kanunla topraklarımızda yaşayan Rum, Ermeni ve Musevilere ayrı hukuk uygulamaları da sona erdiriliyor, yani o çoklu hukuk sistemine de bir son veriliyor ve bu topraklar üzerinde aslında hukuk birliği sağlanıyor bu sayede. Evlenme, boşanma, miras, velayet, bunlarla ilgili çağdaş düzenlemeler öngörüyor ve laiklik vurgusu var Türk Medeni Kanununda. 1926 yılında Ceza Kanunu, Ticaret Kanunu, Deniz Ticaret Kanunları, 32 yılında İcra İflas Kanunu ve ardından geliyor bu değişiklikler. 20 Nisan 1924 yılında Anayasa biliyorsunuz yürürlüğe girdi o tarih itibarıyla. Yeni Anayasa'yla saltanat ve hilafet kaldırıldı, bunların yerine Türkiye Cumhuriyetinin ilkeleri açıklandı tek tek. Devletin dili yazıldı, dini yazıldı burada, ancak bu dinle ilgili bölüme Hocamın da işaret ettiği gibi 1928'de bir son verildi, devletin dini olmayacağı vurgusu yapıldı orada. Şimdi 30 Kasım 1925'te çıkartılan Tekke ve Zaviyelerle Türbelerin kapatılmasına ilişkin kanunla laiklik ilkesinin tamamen temeli atılmıştır. Din sömürsünün engellenmesi, tarikat unvanlarının kullanımının ve giysilerinin yasaklanmasıyla tanrıyla insan arasına girenlerin ve vicdanlara baskı yapılmasının önlenmesi

amaçlanmış. Laikliğin temel kuralı olan vicdan özgürlüğünün de burada temeli atılmış.

Şimdi hukuk alanındaki laikliğe, laikleşmeye paralel olarak 1928'de yapılan Anayasa değişikliğiyle tamamen devletin dini olmadığı da açıklanarak aslında laiklik tam anlamıyla yerleşik bir hal almış ülkemizde. Şimdi bence bugüne dönüp bakalım, yani o müthiş hukuk devriminden, çok kısa sürede gerçekleştirilen bu hukuk devriminin ardından bugün neler yaşıyoruz, hep birlikte nelerin içindeyiz, ortasındayız? Aslında sorarak keşfedelim, bir düşünür öyle söylemiş, Galliano bence yüzyılın en önemli yazarlarından ve düşünürlerinden birisi diye düşünüyorum, sorarak keşfedelim demiş her şeyi, sorarak keşfedelim. Acaba laiklik çok konuşulduğu için mi değersizleştirildi diye zaman zaman düşünmüyor değilim, içi boşaltıldı. Anımsayın, laiklikten benim anladığım yaşımın elverdiği kadarıyla en çok söz edildiği dönemlerden birisi 12 Eylül cunta dönemidir. Çok genç arkadaşlar var, onların yaşı elvermiyordur, ama ben o günleri hatırlıyorum. O beş generalin başı hemen hemen her gün bir ilçeyi, ili ziyaret eder ve laiklikten söz ederken aynı zamanda dinsel hükümlere de işaret ederdi sanki laikliğin kanıtı oymuş gibi, karinesiymiş gibi onlardan söz ederdi. Laikliğe en büyük darbeyi de o dönem uygulamaları vurdu bana göre, örneğin zorunlu din dersi. Ben şöyle düşünüyorum, bu sözcük, laiklik, bu sözcük hiç anılmadan sadece hissedilerek, içselleştirilerek acaba gerçekleştirilemez mi? Yani hiç söz edilmeden, hissedilerek yaşamın her alanında hiç sorgulanıp hırpalanmadan yaşanamaz mı? Çok hırpalandığını dü-

şünüyorum ben o tarihlerde laikliğin. Laik de, demokrasi de sonuna kadar sahiplenilmeli ben-
ce, özümsemeli ve yaşama geçirilmeli. Bunun
dışında nasıl korunabilir ki diye soruyorum.

Hedef Göstermeler

Bugüne biraz daha dikkatle bakalım, Anaya-
sayla getirildiği söylenen özgürlükler meğerse
sürpriz, meğerse sadece dinsel ve etnik alan-
lara ilişkin özgürlüklermiş, bunlarmış. Düşün-
ceyse yakılmalıymış, basılmamış kitaplar ate-
şe verilmeliymiş, referandum sonrası bu kısa
sürede olup bitenler bizi haklı çıkardı. Ne yazık
ki üzülererek söylüyorum gün gün öngördükleri-
miz gerçekleşti. 1920'den beri pusuya yatanlar
birer birer ortaya çıktılar biliyorsunuz, her şey,
ama her şey dinsel motiflerle açıklanmaya, her
sandığa bu motifler sokularak bilinçaltına indi-
rilmeye ve işletilmeye çalışılıyor, bunu görüyo-
ruz. Bugün yargıç ve savcılar siyasal iktidarın
istediği soruşturmaları yapmaya, onaylamadığı
soruşturmaları yapmamaya zorlanıyorlar. Üze-
rine kapatmaya yeni yapılandırıdıkları HSYK
modeliyle adeta zorlanıyorlar. Aynı motiflerle
halkı dolandıranlar, denizi feneriyle yutanlar
var biliyorsunuz, aynı motifler üzerinden yaptılar
bunu da. Bunlarla ilgili Türkiye'de bir dava
açılamıyor, bir türlü açılamıyor, senelerdir o
dava açılamıyor. Almanya'daki dava biliyosu-
nuz kesinleşti ve infazı yapılmakta, ikinci bir
dava söz konusu ve Türkiye'deki dava bir türlü
açılamıyor. İddianamede Türkiye ayağıyla ilgili
her tür detay var, bunu biliyorum, bunu bizzat
biliyorum, her tür detay var. İktidar çevrelerini
zor duruma sokmaması için davaya yayın ya-

sağı kondu, üzeri kapatılmaya çalışıldı. Oysa kendilerini güçlendireceğini varsaydıkları tüm soruşturmalar tefrika halinde, o yandaş gazetelerinde ve televizyonlarında tefrika halinde yayınlanıyor, hale devam ediliyor.

Çoklu Hukuk mu?

Gene aynı motifler nedeniyle hedef gösterilip öldürülen Gümüşhane Barosu Başkanı, o motifler nedeniyle oldu bütün bunlar. Ardından da Danıştay üyelerinin fotoğraflarını yayınlayarak Türkiye Cumhuriyeti Devletinin kurucu değerlerine saygı gösterdiği için işte o yargıç diye hedef gösterilen ve tek suçu hukuku üstün kılmak olan bir yargıç görevi başında dosya incelerken katledilmişti hatırlayın. Hepsinin önünde ben burada saygıyla eğiliyorum. Makbul yargıç aramak, hatta mezhebine kadar inmek olağanlaştı artık bu ülkede, gene aynı motifler kullanılıyor görüyorsunuz. Baktık bir gün Cumhurbaşkanı şöyle söyleyiverdi, ben Alevileri bile atadım dedi, hatırlıyor musunuz, aynen bunu söylemişti. Dinsel inançlara ilişkin örtülü önyargılar satır aralarında, kan tahlilleri, fişleme söylemlerinde açığa çıkıverdi, bunlar söylendi. Fişliyoruz denildi, kan tahlillerinden söz edildi bu ülkede. Güçler birliğine dayalı bir demokrasi örneği bugüne kadar görülmemiştir, böyle bir şey yok biliyorsunuz. Nasıl görüşmemişse bence etnik veya dinsel ayrımcılığa dayalı bir demokrasi örneği de bugüne dek dünyada görülmemiş, böyle bir şey yok. Bunların sandığa sokulduğu gün demokrasinin ölmeye yatırıldığı ortada aslında. Bu motiflerle demokrasi ölmeye yatırılır. HSYK biliyorsunuz bir liste skandalının

ardından iktidar kontrolüne girdi. Darbecilerin yargılanması konusunda olmayacak duaya bence yargı âmin demeyecektir. Yani ben öyle düşünüyorum, çünkü olmayacak bir duadır o geçici 15. maddenin çıkartılması, darbeyi aklamak için darbe yargılaması yapılabilir mi. O zaman bakın ne olacak, ben şöyle düşünüyorum: Yine yargı lanetlenecek ve bu yargı bize ve Türk halkına hala fren oluyor, bu değişiklikler dahi yetmedi denecek. Muhtemel ki yetmez, ama evetçiler de hep birden bu koroya iştirak edecekler.

Referandumun hemen sonrasında bir şey olmuştu, hatırlar mısınız, dikkatlerden kaçan bir şeydi. Aslında ona mı alıştırmaya çalışıyoruz yoksa, daha çok uzak olmayan bir tarihte terk ettiğimiz çoklu yapıdan söz etmişti Başbakan. Daha referandumun ikinci günüydü, çoklu bir yapıdan söz etti bu ülkede. Ben o günü hiç unutmuyorum, hiç unutmadım. Laik hukuka alternatif hukuk sistemi yaratılması önerisiyle, yani çoklu hukuk sistemi önerisiyle her an, ama her an karşılaşabiliriz. O günkü açıklama bunun işaret fişeğiydi. Zaten bunun altyapısı için harekete de geçilmişti, 2008 yılında faizsiz finans sistemine uygun mali ve finansal yapılara ilişkin mahkemelerin kurulması konusunda hazırlıklar başladı. Resmi Gazete'de yayınlandı, o da dikkatlerden kaçmıştı, 2008 yılında oldu bu. Yetmez, ama evetlerin ardında bu yatıyor olmasın sakın, işte o gün buna işaret edenler, 2008'de biz buna işaret etmeye çalıştık. Referandum sürecinde de bunları anlatmaya çalıştık, adım adım nereye gittiğimizi anlatmaya

çalıştık. Buna işaret edenler, bu olguları tespit edenler o gün her gün halka şikâyet edilmişti meydanlara çıkılıp hedef gösterilmişti ve öfke krizleri yaratmıştı iktidar sahiplerinde. Kapatmaktan, yok etmekten ve 431 Sayılı hilafeti kaldıran Yasa'nın 1. maddesinde şu söyleniyor bakın: "Hilafet halledilmiştir." diyor, bu söylüyor. Sanıyorum bu hükme nazire olsa gerek rövanşist bir söylemle YARSAV'ı halledeceğiz demişti birileri çıkıp hatırlarsanız.

Kız Çocuklar

Biraz daha yakından bakalım bugün yaşadığımız ortama, neler yaşıyoruz, bu ülkede ve bu zaman diliminde nelerle karşı karşıyayız? İş yaşamından ve toplumsal yaşamdan uzaklaştırılması için kadının en az üç çocuk sözü vererek evlenmeye özendirildiğini, çok da uzak olmayan bir tarihte, iki yıl kadar oldu, iki yıl bile olmamış olabilir, bir adli vaka olarak izledik. Çocuk kızsaa diri diri gömülme olasılığının olduğunu gördük, bir kız çocuk biliyorsunuz diri diri gömülmüştü. Kadının aynen bir engelli veya küçük bir çocuk gibi olduğu, yani sezgin olmadığı imasıyla anlı şanlı anayasa taslaklarında, bir günlerde uçuşuyordu hatırlıyor musunuz anayasa taslakları ve kadınla ilgili böyle bir taslak metni vardı hiç unutmuyorum. Korunuyordu ve kollanıyordu kadın aynı sezgin değilmiş ya da bir çocukmuş gibi, belki bir gün sokağa dahi çıkmaması için üzerine titrendiği, belki bir gün üçer beşer bir erkeğin himayesine sokulacağı, belki bir gün Mısır'daki örnekte olduğu gibi kadın yargıçların mesleğini icra edemeyeceği bir düzenin özlendiğini görüyoruz ülkemizde. Siirt

ve Pervari'de, Manisa'da çocukların istismar edildiği, bunları önlemek ve cezalandırılmasını sağlamakla yükümlü bir bakanın, çocuk ve kadınları koruyan bir bakandı bu, çok etkileyici ve üzücü bir olay demekten başka bir şey yapmadığı. Belediye nikâh salonlarında profesör sıfatı olan bir akademisyenin yazdığı, içinde şu yazıyor, evleneceklerin tasarruf ehliyetine sahip olmaları gerekir, bu da yedi yaşına ulaşmış iyiye kötüyü ayırt etme gücünü elde etmekle gerçekleşir. Kadında 9, erkekte 12'dir diyor, bu evlenme yaşını bu şekilde işaret ediyor ve kadını iz bırakmadan dövmeyi öneriyor bu ilmihalde. Bu bilgilerin yer aldığı aile ilmihal kitapları evlenen çiftlere hediye ediliyor bazı belediyelerde ve profesörler hazırlamış bunu. Güncel evlilik problemlerine İslami kuralların öngördüğü çözümleri getirdiği söylenen bu kitaplar dağıtılıyor genç insanlara.

Laik hukuk sistemi ve demokrasinin koruyucusu yargı biliyorsunuz günbegün kuşatıldı ve bunun için her gün, ama her gün orijinal yöntemler geliştirildi. Yasa dışı cemaat yapılanmalarının siyasal ve parasal bağlantılarını araştıran başsavcının yaptığı soruşturma üzerine düğmeye basıldı. Düğmeye o gün basmıştık dedi Başbakan hatırlıyor musunuz, bizi çok sıkıştırdılar, o gün düğmeye bastık dedi. Dokunanın yandığı cemaat sözcüsünün şöyle söylediğini hatırlıyorum, iktidar cemaati korumak zorundadır. Bunu gazetede okudum, aynen de bu metni aldım. Herkes yandaşını korumakla mükelleftir, iktidardan mutlak manada memnun değiliz kendilerini toparlasınlar demişti. Bu so-

ruşturma sırasında olmuştu bunlar. Cemaatine verilen desteğin yetersizliğinden yakındığı günlerde o düğmeye basılması sizce bir tesadüf müydü, Anayasa değişikliğine ilişkin düğmeye basılması. Şimdi bakıyoruz, suç mahalleri bile değişti ülkemizde, kendilerine evlendikleri gün eşlerinin yüzlerinde iz bırakmadan dövebilecekleri önerilen ve bu ruhsat verilen genç erkekler artık kapalı mekânlarda gizlice değil, sokaklarda eşlerini dövüyorlar ve öldürüyorlar, çünkü ruhsat verildi. Üstelik devlete kendilerini koruması için başvuran kadınları öldürüyorlar. Kadınların suçlarından bir mal gibi sürüklenecek götürülmesine, öldürülmesine seyirci kalınıyor. Bütün bunlara karşın her gün kocasından dayak yiyen bir kadının yapılan bir araştırmada alınan bir ifadedir bu, metindir, kayıtlara geçmiş tir. Şöyle söylüyor, Allah'tan korkuma erkeğe el kalkmaz, annemden öyle gördüm, kitaptan da diyor ve dayağın kaderi olduğu ve katlanması gerektiği fikrini kutsuyor. Şantaj için şehirleri yakıp yıkanlara ses çıkarmayanların masum gençlerin karşısına 5, 10 bin kara gömlekle çıkartacağını söylediğini, İstanbul Üniversitesi'ni sanki bir yasa dışı örgüt karargâhıymış gibi bir yıllık hukuksuz arama kararlarına tabi kıldıklarını görüyoruz, kuşattıklarını izliyoruz gençleri.

Devlet ve Hukuk

Başbakanın bir yargı kararı üzerine yargıçlara seslendiği görüyoruz, şöyle diyor. “Efendiler, bu kararı vermeden önce ulemaya danıştınız mı?” O ulema ki diyor ki, kadınlar dekolte giyinirlerse taciz ve tecavüzde yarı oranda suçludurlar. İştirakçisidirler o suçun, böyle söylüyor

ve epeyce de yandaş buluyor. Kadın ve erkeğin eşitliğine inanmadığını söylüyor bu ülkenin Başbakanı, eğitimsiz, sadece etkili ve yetkili konumdaki erkeklerin eşi olmak dışında bir özelliği olmayan kadınların genç kızlarımıza rol model olarak önerildiklerini görüyoruz. Gösterişli, pompalanmış özgüvenleriyle sadeliğin, bilginin küçümsendiği, sadece bu tür kadınların rol model olarak önerildiğini ve ne yazık ki kabul edildiklerini görüyoruz bu ülkede. Ülkenin bir bölgesindeki kadınların başka bir bölgesine ikinci, üçüncü, dördüncü eş olması layık görülen bir anlayışın cüretini sandığa soktuğu motiflerden aldığı anlaşılıyor. Bu cüretin işte bu motiflerden alındığı anlaşılıyor. Cemaatlerin devlet içinde kadrolaşabilmek için birbirlerine hayat hakkı tanımayacak kadar gözlerini kararttıklarını görüyoruz bugün. Devletin zenginliğini paylaşmak üzere savaşa dönüşmesinin artık cemaat yazarlarını bile rahatsız etmeye başladığını görüyoruz. Diyor ki, "Cemaatsizlere neyi reva gördüklerini söylemeye artık gerek yok öyle birbirleriyle kapışmışlar ki rant paylaşımı için." Artık onların bile endişelerini dile getirdiklerini görüyoruz.

Şimdi size Profesör Doktor Çetin Yetkin'in bir yazısından alıntı yapmak istiyorum, kısa bir alıntı. Diyor ki, "Devlet gücü kimin elindeyse hukuk kurallarına ve yerine göre de dinsel ve ahlaksal kurallara yaptırımı o sağlar, o yapar bunu. Eğer faşist bir yönetim varsa evet, faşizme yakın kurallar, hukuk kuralları, komünizmse evet, ona ilişkin kurallar getirilir. Dinsel kurallar, eğer dine yakın duruyorsanız dinsel kurallar hu-

kuk kurallarına dönüşebilecektir, böyle bir tehlike vardır. Bunu engelleyecek olan anayasa ve anayasa yargısıdır.” Şimdi neden anayasa değişikliğiyle anayasa yargısına dokunduklarını, herhalde bu şifreleri daha iyi çözüyoruz. Şimdi ülkede iktidar Anayasayı da, yürütmeyi de, yasamayı da denetler çünkü anayasa yargısı. Güçler ayrılığı ilkesine karşısya, bunların kendi denetiminde olması için elinden geleni yapıyorsa o ülkede hukukun kendi dünya görüşüne, dinsel inancına ve ideolojisine göre biçimlenmesini amaçlıyorsa işte buna dur diyecek olan anayasa yargısıdır. Eğer anayasa yargısını da kendileştirdiyse kendiniz egemenseniz orada tabii onu denetleyecek bir güç de kalmaz ve diyor ki, “Elbette keyfilik ve baskıcılığa da bir gün yargıç cüppesi giydirilmesinin zemini hazırlanacaktır.” diyor Değerli Hocam. Evet, bugün yargı tasarrufu diyorlar yapılanlara, yargı tasarrufu, hukuk işliyor, biz hukuka karışamayız diyorlar. Daha önce çok karışmaya cüret ettikleri hukuka ve yargıya. Evet diyorum bende, evet, sabahın şafağı, gecenin yarısı demeden muhalif olduğunu varsaydığı herkesin, ama herkesin üzerine hışımla giden, evini basan, duruşma salonunda elleri önünde bekleyen kişiler hakkında bile tutuklama kararları verdiren, susturmak istediği herkesi, ama herkesi aynı çuvalın içine atıp yakmaya çalışan irade aslında bir yargı tasarrufudur evet, ama sizin yargınızın tasarrufudur bizim değil.

Şalvarlı Themis

Bakıyoruz, bu ülkede artık laik hukuk sistemi karanlık ordular tarafından dağıtılmaya çalışılı-

yor. Bunu biliyoruz, hep birlikte yaşıyoruz, aslında buna yargı tasarrufu diyorlar, basılmamış kitapları yazarlardan sonra sanıyorum açıklanmamış düşüncelerimizi bile ateşe vermeye hazırlanıyorlar. Onlar kara gömleklilerini, 5, 10 bin kişilik kara gömleklilerini gençlerimizin, maaşlarımızın üzerine salmaya, polis coplarıyla, biber gazlarıyla yakıcı bir kamçı gibi kullandıkları yargılarıyla üzerimize hışımla gelmeye çalışıyorlar. Bir sonraki adımları hızlandırılmış yargılarıyla hızlandırılmış ileri demokrasi dedikleri ileri faşizme geçip içini boşalttıkları, yoktan var edilmiş cumhuriyetin başkenti Ankara yerine ülkeyi Dolmabahçe'den, bunun provaları yapıyor biliyorsunuz, Dolmabahçe'den yönetmek mi, sorarak keşfetmeye çalışalım lütfen. Bu arada bacağına şalvar giydirilen Themis'in haline bakın. Resimler duvarlardan birer birer indirilmek istenecek midir bir gün gelip, sorarak keşfedelim. İktidardakiler ülkemizde basın özgürdür diyor, yarı bağımsızdır, ileri demokrasi vardır diyorlar. Ben buradan gerçeği ilan etmek istiyorum, aslında kral çıplak. Ülkemizde basın özgür değildir, yargı bağımsız değildir, yaşadığımız demokrasi değil, bir korku krallığıdır ki bir gün sonu gelecektir, ben buna inanıyorum. Demokrasinin içini boşaltıp kendi yargı imparatorluklarını kuranlardan, 87 yıllık Cumhuriyetle 8 yılda hesaplaşma cüretini gösterenlerden ben inanıyorum, bir gün hesap sorulacaktır. Ben varlığını ve haklarını laik hukuk sistemine borçlu bir kadın olarak, artık bir kadın yargıç değilim, bir kadın olarak sesleniyorum. Bu haklardan ve bu hakların kaynağı olan Cumhuriyet'ten, hukuk sisteminden, demokrasimizden geri adım

atmaya bizi hazırlamaya çalışanlara, kadınları rahat ve çok çocuklu ev ortamlarının rehavesine alıştıırıp toplumsal yaşamdan kopartıp o evlere hapsetmeye çalışanlara, bizi bu ülkenin geleceğini belirleme hakkından yoksun kılmaya çalışanlara karşı çıkmalıyız, bunu yapmalıyız. Ülkede özgürlük tanımının tahrif edilmesine, bize gerçek özgürlükler yerine özürllük illüzyonlarını satmaya çalışanlara geçit vermemeliyiz. Bizi başkanlık sistemi diye bir padişahın Dolmabahçe'den yönetmesine, bunun provasının yapılmasına izin vermemeliyiz.

Ben o ufalanması kolay olmayan yüzde 42, demir leblebinin bir temsilcisi olarak görüyorum kendimi. Çok emek verdik o sürece, inanın çok anlatmaya çalıştık ve o demir leblebi bu dayatmaya hayır dedi. Bu çok değerli bir hayırdı bence, son derece değerliydi. Bizi ileri faşizme taşımaya çalışanlara da bence hayır demeliyiz, bunu yapmalıyız. Eline geçen her şeyi parçalamakta, çıkarları için dönüştürüp kullanmakta usta olanlara, bunlar ustalar, Türk halkına sanki saygı gösteriyor gibi yaparak sürekli iki seçenekten birini ya da çoğu zaman hiçbirini sunanlara bence hayır demeliyiz. Onların gerçek yüzünü teşhir etmeliyiz. İşte bunun için ben sizleri kendini bizim, halkın efendisi zannedenlerin dayattığı karanlık hayatı yaşamamaya davet ediyorum. Her gittiğim yerde bunu anlatmaya çalışıyorum, bunu yaşamamalıyız. Kendi aydınlık hayatımızı yapmaya, bu sessizlik cumhuriyetine artık bir ses vermeye çalışmalıyız, bunu yapmalıyız. Bakın, örnekleri çok yakın tarihlerde yakın coğrafyalarda görüldüğü gibi ve o

düşünürün, o çok saygı duyduğum düşünürün dediği gibi, “Eğer itilmezse, sarsılmazsa hiçbir diktatör düşmez” diyor. Yardım edebiliriz olanları duyurarak, olmuşları yeniden hatırlatarak, geçmişte yaşadıklarımızı, o emperyalizme karşı verdiğimiz müthiş mücadeleyi bu halka yeniden hatırlatarak, olanları duyurarak ve bu kötü rüzgârlar değiştiğinde olabileceklerden umut duyarak bence bunları anlatmalıyız.

Şimdi son yaşadığım bir şeyi son olarak hatırlatmak ve paylaşmak istiyorum sizinle. Evet, resimleri duvarlardan birer birer indirmeye çalışanlar var, bunu hiss ediyoruz hepimiz, biliyoruz. Başkanlık sistemi diyerek bir padişahlık getirmeye çalışanlar var. Üç gün önceydi, Anıtkabir’in önünden geçiyordum arabayla ve orada Anıtkabir’i ziyarete gelmiş Muş’tan gelen Muş Anadolu Lisesi öğrencilerinin bir otobüsü bekliyordu. Ankara’yı bilenler bilirler, tam karşısına o otobüsler park ederler ve geçerken o yazıları görürsünüz. Otobüsün önünde şöyle bir afiş vardı, çok çok ilginçti benim için, ilginç bir tecrübe, diyordu ki, “Atamız bizi Ankara’da bekliyorMUŞ.” Muş kırmızıyla ve büyük harflerle yazılmıştı. Çok güzeldi, çok etkileyiciydi, ben diyorum ki, evet, bizim de bekleyenimiz var, onları bekletmeyelim ne dersiniz, herkese anlatmaya çalışalım olan biteni.

Av. Vecihe TUNCA - Sayın Tarhan, Evkaf ve Şeriye Vekâletinin kaldırılmasını, ardından hukuk devriminin nasıl gerçekleştiğini anlattı.

Mustafa Kemal’in “Egemenlik kayıtsız şartsız ulusundur” anlayışının, aslında bugün laik

hukuk sistemini borçlu olduğumuz anlayış olduğunu söyledi. Laik hukuk sistemi ve demokrasinin koruyucusu yargının günbegün kuşatıldığını, Anayasayla getirildiği söylenen özgürlüklerin, meğerse sadece dinsel ve etnik alanlara ilişkin özgürlükler olduğunu görmekteyiz dedi. Günlük yaşantılarımızdan, gerçek yaşantının içinden örnekler vererek bizleri bilgilendirdi ve yargının bağımsız olmadığını, basının da özgür olmadığını vurguladı.

Bugün İstanbul Barosu, birbirinden değerli panelistleri ağırladı. Kendilerine tekrar davetimizi kabul edip geldikleri için çok teşekkür ediyorum. Sayın Emine Ülker Başkanımız aramızdan erken ayrılacaklar. Onun için, sorularınız varsa önce Emine Ülker Tarhan'ın sorularını alalım. Sorularınızı bekliyoruz. Buyurun İsmail Bey, evet, Değerli Yöneticim, buyurun.

SORU - YANIT

Av. İsmail ALTAY - Çok hukukluluğa ilişkin yasa tasarısı şu an Mecliste, arabuluculuk adı verilen kanun tasarısı. İnşallah 13 Haziranda milletvekili olarak orada görev yapacaksınız. Biz İstanbul Barosu olarak arabuluculuk yasa tasarısına karşı savaşıyoruz, sizinle de orada birlikte savaşacağımızı umuyoruz, eminiz zaten.

Emine Ülker TARHAN- Ben çok teşekkür ederim hatırlattığınız için, onu atlamışım. Kamu denetçiliği, arabuluculuk ve istinaf yasalarıyla ilgili hepsini birlikte düşündüğümüzde aslında tehlikenin çok yakın bir tehlike ve somut tehlike olduğunu hep birlikte görüyoruz. Bana bir sempozyumda bir beyefendi kalktı şunu sordu Kayseri'de, "*Ben belli bir aşiretin mensubuyum ve ona ilişkin bir hukuk uygulamasını bir gün isteyeceğim ve bunun yolu açılıyor ve ben bundan ötürü çok mutluyum.*" dedi. İnanın somut ve yakın bir tehlikeyle karşı karşıyayız. Biz de YARSAV olarak biliyorsunuz arabuluculukla ilgili yasa tasarısıyla savaşımızı sürdürmüştük, devam edecektir o savaş, ama seçilirim muhakkak, yani neyi temsil ettiğimi sanıyorum anlatmama gerek yok. Yani emin olabilirsiniz, o konuda mücadele vereceğim.

Av. Osman Aydın ŞAHİN - Şimdi Avrupa Birliğiyle yerel yönetimler şartı var, bu malum. Üniter yapının korunması noktasında ciddi bir risk olarak da önümüzde görünüyor. Buna yedi madde noktasında çekince konmuştu. Şimdi

bu çekincelerin kaldırılması gündemde, önümüzdeki dönemde bu konudaki yapılması gerekenler, bağımsızlık, ulusal yapının bütünlüğü açısından yapılması gerekenler konusundaki düşüncelerinizi almak istiyorum.

Emine Ülker TARHAN - Ben demokrasiyi olduğu gibi laiklik ve üniter yapıyı da koruyacak olan tek bir güç olduğuna inanırım, halk korur bunu. Yani halkın buna sahip çıkması, içselleştirmesi gerekir diye düşünüyorum. Ben işaret ettiğiniz konuda tabii teknik çalışmalar muhakkak yapıyor, hukukçular yapıyorlar, ama halkın bilgilendirilmesi sürecini çok önemsiyorum. Demokratik kitle örgütlerinin bu sorunu sahiplenmesi ve halkı bilgilendirmesi, sadece kendi aramızda hukukçular, bilen insanlar, yani teknik ayrıntıların bizi nereye taşıyacağını bilen insanlar, o tuzakları gören insanlar kendi aramızda konuşabiliriz. Ancak bunun çözüm olmadığını görüyorum. Referandum tecrübem bana şunu gösterdi değerli hukukçular, değerli avukat arkadaşlarım, 40 ili ve ilçeyi gezmek durumunda kaldım ve çok ilginç bir tecrübeydi. Eğer anlarsanız halka onun dönüşünü yaşıyorsunuz. Gelip size soruyorlar, detaylarla ilgili bilgi sahibi olmaya çalışıyorlar son derece teknik konularda bile. Bence savaştacak öncü güçlere ihtiyaç var, onlar da sadece demokratik kitle örgütleri olabilir. Tek tek kişilerin ya da hukukçuların yapabileceği hiçbir şey yok. Umutsuzluk vermek, o hissiyatı aşılacak istemem size, ama örgütlenmeliyiz. Örgütlenmediğimiz takdirde toplum olarak sadece bunları kendi aramızda konuşursak bir şey yapamayız diye düşünüyorum ve endişeleniyorum. Eğer Meclise girsem elim-

den geleni yapacağımdan emin olabilirsiniz. Yani bunu gündeme taşımak için, üniter yapının tehdit altında olduğu ve çok küçük detaylarda bunun gizli olduğu, ayrıntılarda gizli olduğunu anlatmaya çalışacağım. Ancak asıl sahip çıkacak olan inanın halktır. Yani biz değil, sadece biz değil, halk, halka anlatmalıyız bunu.

Hasret ERKAN - Mali müşavirim. Halka anlatmak, referandumda biz de sürekli çalışıyoruz, hatta Vecihe Hanımla beraber çalıştık. Hükümetin eli daha güçlü, biliyorsunuz işte kömür dağıtıyor, vesaire, makarna dağıtırken bizler çok büyük emek harcıyoruz, ama gördüğümüz kadarıyla çok az bir farkla elde ediyoruz. Yani halka anlatmakla beraber, mesela şu sınav skandalı, bu sınav skandalında artık ben korkuyorum. Yani devletin kademesindeki insanlar demek ki kopyayla geldiler, çok acı. Çocuklarımızı yetiştiriyoruz, yani bunları gerçekten düzeltmek gerekir. Bunun da belki yolu Meclis'te, yani sizlere daha fazla görev düşüyor. Çünkü vitrindeki insanlar çok çok önemli. Halk hukuk anlamıyor ki, her söylediğinde bize, hatta Vecihe Hanımla olan bir ufak anımı anlatacağım. Vecihe Hanım telefonda benimle görüşüyor, diğer hatta halkımızdan bir kişi arıyor, diyor ki, "*Ben kömür istiyorum.*" Kaymakamlığa başvuracaksınız diyorum. "*Tekerlekli sandalye istiyorum.*" diyor. Belediyeye başvuracaksınız diyorum. "*Peki, siz ne veriyorsunuz.*" diyor. Biz eğitimle ilgileniyoruz diyorum. "*O zaman bana bir İngilizce kursu ayarlar mısınız?*" diyor bana. Şimdi düşünebiliyor musunuz, yani çocuğunun ihtiyacı varmış, hayır diyorum. İşte biz referandumla

ilgili eğitimlere çalışıyoruz, hukukla ilgili eğitim, “Ben almayayım kalsın.” dedi. Yani bu yaşadığımız olaylar ve işin sırrı bu sınav sisteminde eğitilmekle, öğretilmekle geçiyor ve sizlere de büyük görevler düştüğünü düşünüyorum ve bu sınav sisteminde ne düşünüyorsunuz onu merak ediyorum. Çünkü sınav mağdurları arasında benim de çocuklarım var maalesef.

Emine Ülker TARHAN- Şimdi hukuk devleti tabii çok önemli hukukçular için hepimiz için toplum için, ancak sosyal devletin çok önemli olduğunu düşünüyorum. Sosyal devletle ilgili boşlukların bazı kesimler tarafından doldurulduğuna kuşku yok. Buna sadaka kültürü diyenler var, ama halkın çok yoksul olduğunu görüyoruz, yani nüfuz ettiğinizde onu fark ediyorsunuz. Birtakım temel haklardan söz ederken bir insanın evi barkı yoksa, yoksulluktan kırılıyorsa mülkiyet hakkının korunmasının örneğin temel bir insan hakkıdır, mülkiyet hakkının korunmasının onun için hiçbir anlamı yok inanın, hiçbir önemi yok. Ben bugün varoşlara indiğimde şunu görüyorum, gerçekten çok yoksul insanlar var, ne getirdiniz diye ellerinize bakan insanlar var. Bence en büyük zafiyetimiz, en büyük başarısızlığımız sosyal devleti yerleştirememek oldu. Sosyal devletin olmadığı yerde hukuk devletinin güçlenmesine imkân yok, ben böyle düşünüyorum. Öncelikle devletin bu görevini yapması gerektiğini düşünüyorum, söylediğiniz o sınavla ilgili sorunsal bu hepimizin hissettiği, bilincimize kazınan ve yeni fark ettiğimiz bir şey de değil biliyorsunuz. Yıllardır buna ilişkin bir hissiyatımız vardı. Yani belki bir

kuşaktır bunu hissediyorduk, böyle bir sorun olduğunu, ancak su yüzüne çıkmamıştı. Belki bu bir sonun başlangıcıdır, belki olumlu bir şeydir diye düşünmek lazım. Ancak az önce söylediğim gibi ben şunu eksik görüyorum, örgütlerin, yani sivil örgütlerin, demokratik kitle örgütlerinin başka bir ülkede iktidarları düşürecek böyle bir silahı kullanamamalarını son derece enteresan biliyorum. Gençlik örgütleri yeterince ses çıkartmıyor diye düşünüyorum.

İsmail ALTAY - Şimdi tabii bir de tatmin hukuğu çıktı sınavdan bahsedince sayın arkadaşım, çok ilginç bir şeyle de karşılaştık. Bu morarşinin bir göstergesidir aslında, birileri tatmin oluyor ve yargı yolu kapatılıyor.

Nizar ÖZKAYA - Şu anda Türkiye ayağa kalkmış, şifre olayı, düşünebiliyor musunuz, daha hiç kimse açıklama yapmadan, gözlerini sabahleyin açmış, daha yüzünü yıkamadan ben tatmin oldum diyor. Bu korkunç bir olay, yargı daha karar vermeden.

Emine Ülker TARHAN- Aslında Hocam, korkaklık değil cesaret diye düşünüyorum, inanılmaz bir cesaret. Çünkü bakın aslında şifre şu, gerçek şifre şu, AKP önce kendini koruma altında aldı yıldan yıla, yaşadıklarımız buydu, Anayasa Mahkemesi'yle kendini korumaya aldı, kendi yargısını kurarak, bunu söylemekten çok büyük üzüntü duyuyorum. Yani bir ay önce bunu söylemekte çok zorlanabilirdim, ama bugün daha rahat dile getirebiliyorum, kendi yargıç, savcı ordularını oluşturdu ve kendisini koruma altına aldı. AKP son sekiz yılda, se-

kiz buçuk yılda mevcut yargıç, savcı sayısının oransal olarak baktığımızda yüzde 60'a yakını ald, bürokrat ordusuyla aldı bunu. Biliyorsunuz bürokratlar yapıyor o mülakatları. Şimdi o HSYK'nın yapısını değiştirerek, Anayasa Mahkemesi'nin yapısını değiştirerek kendisini tam anlamıyla bir koruma altında aldı iktidar. Ardından bakın koruma halkalarını gün gün geliştirmeye başladı, bürokrat affını hatırlıyor musunuz? 2010 sonunda getirdikleri bürokrat affıyla işte o polisleri affettiler, çünkü bu örtülü affı, cezanın hem öğelerinde değişiklik yaptılar metnin, suç öğelerinde, hem de miktarında, ceza miktarında da oynama yaparak aslında örtülü bir af getirdiler. Çünkü geri dönecekti, zamanaşımını uğrayacaktı, bunu hepimiz biliyoruz hukukçular. Aslında o adli emanete düşünün, yani bir emanete hıyanettir o, emanete alınmış bir cep telefonuna sonradan yüklenen o veriler, buna ilişkin işlemi yapan polisler koruma altında alındı arkadaşlar, değerli konuklar. Hrant Dink'in ölümüne göz yuman insanlar koruma altına alındılar, görevi kötüye kullanma suçuna örtülü af getirildi bu ülkede ve kimse bunun farkına varmadı. Biz anlatmaya çalıştık, ama bunlar hep şifreleriydi.

Ardından kendi yargıç ve savcılarını da koruma altına aldılar, tazminat sorumsuzluğu, neredeyse bir şaysız, biliyorsunuz dosyanın esas numarasını yazmadan yasa hükmüne neredeyse onu yazacaklar, bir dosyaya ilişkin adeta, ama diğer dosyaları da etkileyecek biçimde. Yargıçlara tam bir tazminat bağışıklığı getirildi bu ülkede. Ardından orada bir kalem oynatma-

sıyla HSYK ve adalet müfettişlerine tazminat bağışıklığı getirildi gene aynı yasayla. Danıştay ve Yargıtay Yasasında yapılan değişiklikle. Yani şu, yargıç ve savcının üzerinde denetleme yetkisi olan müfettişe tam bir yargı bağışıklığı getiriyorsunuz. Ceza anlamında zaten bağışıklık var, hukuk anlamında da bir bağışıklık getirdiğinizde şunu söylüyorsunuz, sen her tür baskıyı yapabilirsin söz dinlemeyen yargıca, her tür zulmü yapabilirsin, ben seni korurum, asla tazminat ödemezsin demektir. Kendi yargıç, savcısını ve müfettişini de bir koruma halkasıyla korudu. Bakın ardından ne geldi? Ceza Kanununda gizliliğin ihlali, soruşturmanın gizliliğinin ihlali suçuyla ilgili yapılan öge değişikliğini, komisyona gönderileni hatırlayın lütfen. Kendi yandaş basınını koruma altında aldı, suç öğeleriyle oynadı, ceza miktarıyla oynadı, eğer haber değeri varsa diyor suç oluşturmaz, düşünebiliyor musunuz? Böyle bir suç olabilir mi haber değeri taşıyorsa suç oluşturmaz. Şamil Tayyar yasası diyorlar buna biliyorsunuz.

Bakın, kendi bürokrasisini, kendisini koruma altına aldıktan sonra kendi yargıç, savcısını, kendi bürokrasisini ve kendi yandaş gazetecisini, sadece kendisini koruma altına almakla yetinmiyor. Temel problem budur zaten, kendi parti devletini yaratıyor yandaşlarıyla. Bir sonraki adım, yani şimdilik parti yargısı, yani bu kesinlikle oluştu, ama parti devletini oluşturmak için bence son bir adım kaldı, ardından gelecek üniter yapı. Beyefendinin işaret ettiği, endişe ettiği olay ardından gelecektir, ama bir sonraki adım bence başkanlık sistemidir. Ben-

ce Anayasayı tek başına değiştirme gücünü vermemek gerekiyor AKP'ye, bugün bizim yapacağımız budur. Yani üzerinde çalışmamız gereken budur diye düşünüyorum. Çünkü tablo ortada, çok net, koruma halkaları, yarın bir gün son umut kapımız olan yargıya gidecek kimse kalmayacak. Ben açtığım herhangi bir davadan ötürü güvence hissetmiyorum bir eski yargıç olarak, o güvenceyi hissetmiyorum. Onun için onu bir korkaklık değil, aslında besleme cesareti, cüreti olarak görüyorum, doğrusunu isterseniz ben öyle görüyorum, ama koruma altında o söylediğiniz insanlar, yandaşların hepsi koruma altında. Tam korumasız olanlar sizlersiniz, bizleriz, ama her felaketin bir sonu vardır diye düşünürüm ben, gelecektir o felaketin sonu.

Sinem ŞİRİN - Ben Sinem Şirin, araştırma görevlisiyim Anayasa Hukukunda. Örgütlenmeden bahsedildi, bu örgütlenme nasıl olmalı, buna ilişkin bir şeyler söylerseniz sevineceğim. Neden bu soruyu sorduğumu açıklayayım, çünkü mesela Cumhuriyet Halk Partisi üzerinden gidelim, iki gün önce ya da bir gün önceydi, Cumhuriyet Halk Partisi'nin söylemleri işte halka iniyoruz gibi söylemler üzerinden mesela en yakın zamanda duyduğum Parti Meclisi üyesinin yaptığı bir açıklama ve gazetelerde de yayınlandı. Tekke ve zaviyeleri bir kültür unsuru olarak görüp bunların açılmasını hoş karşıladığını beyan etti. Bunun dışında işte Türkiye'de laiklik tehlikede değildir ya da cemaatlere saygılıyız gibi ifadeler bizzat Cumhuriyet Halk Partisi'nin yöneticileri tarafından dile getirildi. Bu anlamda ben herhangi bir vatandaş olarak

bir örgütlenme, evet, ben antiemperyalist mücadelede Türkiye'nin, cumhuriyetin varlığı için mücadele edeceğim diyorum, fakat Cumhuriyet Halk Partisi'ni bu söylemler doğrultusunda bir örgüt olarak göremediğim için hani nasıl bir örgütlenme, nasıl bir çözüm sunuyorsunuz?

Emine Ülker TARHAN - Tabii Cumhuriyet Halk Partisi Mustafa Kemal'in partisi, yani başka söze gerek var mı bilmiyorum. Mustafa Kemal'in partisi, ben öyle görüyorum, onun için içindeyim, onun izlerini takip ettim ve öyle geldim bu partiye, öyle hissediyorum. Farklı sesler çıkmasını, iktidara talip bir partide farklı sesler çıkmasını belki normal karşılamak gerekebilir, ama ben kişisel olarak devrim yasalarıyla ilgili herhangi bir tartışma yapılmaması gerektiğini düşünüyorum. Yani bunlara ilişkin bağıllığımdan kuşku duymamanız gerekir diye düşünüyorum. Örgütlenmeye gelince şu örneği sizinle paylaşmak isterim, referandum sürecinde örgütlenmenin gücünü biz YARSAV olarak gördük, yaşadık, bizzat yaşadım. Ancak güçsüzlüğünü de yaşadık aynı zamanda, yani bizim gibi düşünen aydınlık insanların o alanda ne kadar güçsüz olduğunu da yaşadık. Her gün bir hukuk derneği türedi o günlerde, yüzlerce hukuk derneği inanabiliyor musunuz ve anayasa değişikliklerini kutsamak üzere kurulmuşlardı bunlar, toplum manipülasyonu için görevlendirilmişlerdi. Bir bakıyordunuz internet sitelerinde yüzlerce hukuk derneğinin başkanlarının açıklamalarını izleyebiliyordunuz. Oysa bizim anlatmaya çalıştığımız alandaysa, bizim ses çıkartmaya çalıştığımız alanda bir tek YARSAV

vardı. Karşımıza bir dernek kurdular biliyorsunuz, o dernek kaç kişiden oluşmuştu arkadaşlar biliyor musunuz? 17 kişi kurmuştu. YARSAV binlerce kişilik son derece geniş tabanlı, bu korku imparatorluğunda bir yargıcın bir derneğe üye olması son derece zordur ve ilk örnektir YARSAV. Bunun karşısına 17 kişilik bir dernek kuruldu ve her gün televizyonlara çıkıp açıklamalar yapıyordu bu dernek başkanı biliyorsunuz. Toplum manipülasyonunda inanılmaz bir misyon yüklendiler ve ona benzer pek çok dernek avukatlar tarafından kurulmuştu, dışarıdan bazı meslekten atılmış yargıç ve savcılar tarafından destekleniyorlardı.

Demokratik kitle şu demektir değerli genç arkadaşım, sizin kendi alanınızda ses çıkartmanız mümkün değildir, sizi dinlemeleri mümkün değildir, ama bir kitleyi temsil ediyorsanız hem hukuksal olarak sizin gidip konuşmanıza engel bir hal yoktur, basında yer almanıza engel bir hal yoktur hem de bir kitleyi temsil ettiğiniz algısı yaratmanız da ayrıca bir güç verir size. O anlamda demokratik kitleyi ben çok önemsiyorum, yani bizim gibi düşünen aydınlık görüşlü insanlar, bu ülkenin demokrasisiyle ilgili endişe taşıyan insanların dernek kurması, örgütlenmesi gerektiğini düşünüyorum. O zaman daha çok basında yer alma şansımız vardır, daha çok ses çıkartabilir, daha çok insanın bizi dinlemesini sağlayabiliriz. Sokaklara dökülebiliriz gerektiğinde, ama tek başımıza bizi kimse dinlemez inanın, örgütlenme derken bunu söylemeye çalışıyorum. Evet, Cumhuriyet Halk Partisi çok büyük bir demokratik kitle örgütü-

dür, sivil toplum örgütüdür, ama ben halk inisiyatifinden söz ediyorum, sadece partilerden, siyasi partilerden söz etmiyorum. Örneğin sizin kurabileceğiniz bir dernekten söz ediyorum, sizin burada söylediklerinizin maddi âlemde bir anlam ifade etmesinden, bu kapalı alanda kalmamasından söz ediyorum. Bunu çok önemli buluyorum.

Av. Vecihe TUNCA- Evet, değerli katılımcılar, şu anda çok değerli iki hocamıza da soru sormak isteyen arkadaş varsa aramızda buyurun, sorularınızı yöneltebilirsiniz.

Burhan ÖĞÜTCÜ- Ben sorudan ziyade katkıda bulunmak istiyorum. Değerli konuşmacılara çok teşekkür ederim, çok güzel, ateşli, ama tutarlı ve akıcı ve mantıklı konuşmalar oldu. Orhan Çekiç Hocamız üç devrimden söz etmişti, ben de ona bir benzetme yapıyorum. Şimdi bakıyoruz, çok büyük devlet adamları var dünya tarihinde. George Washington, yeni bir devlet kurmuş, Amerika'yı. Winston Churchill, büyük bir savaş kazanmış. Lenin, büyük bir devrim yapmış, yani düzen değiştirmiş. Peki, Atatürk'e bakalım. George Washington ne yapmışsa onu yapmış, yeni bir devlet kurmuş. İki, Churchill ne yapmışsa onu yapmış demiyorum, Churchill'den daha büyük bir savaş kazanmış. Yani yedi düvele karşı savaşmış ve kazanmış. Üç, Lenin ne yapmıştı, düzen değiştirmişti. Osmanlı toprak düzeninden sanayi toplumu yaratma yolunda adımlar atmış. Şimdi bu üç devrimi eşzamanlı olarak ve aynı zamanda bir kişi var mıdır, başka bir lider dünya yüzünde diye ben soruyorum. Yani sorunun tabii ki cevabı içinde var,

ama tahmin ediyorum ki böyle başka bir lider yok ve şuna eminim ben, Kemalizm'in kökleri çok derinde. Çok derinde olduğu içindir ki Uğur Mumcu'lar şehit edildi, Muammer Aksoy'lar şehit edildi, Bahri Üçok'lar şehit edildi. Şehit edilemeyenler de şu anda yerleri nerede biliyoruz. Eğer Kemalizm'in kökleri bu kadar derinde olmasaydı şu kesindi, Türkiye çoktan Yugoslavya olmuştu. Benim katkım bundan ibaret, çok teşekkür ederim.

Yrd. Doç. Dr. Orhan ÇEKİÇ- Elbette yok ve bu yok görüşü, yani Atatürk gibi bir devlet adamının 20. Yüzyılda gelmeyişinin kararını veren Birleşmiş Milletler. 1978'de Genel Kurul toplantı halindeyken üç sene sonrasının 1981 yılı, yani Atatürk'ün doğumunun 100. yıldönümü olduğunu dikkate alarak 13 ülke başkanlık divanına bir önerge verdiler. Dediler ki, üç sene sonra Atatürk'ün doğumunun 100. yıldönümü geliyor. Belli ki Türkler bu özel yıldönümü için çok özel hazırlanıyorlar olsa gerek, ama Atatürk katiyen anılması sadece Türklere bırakılmayacak bu çağın en büyük devlet adamıdır. Dolayısıyla hazır Genel Kurul toplantı halinde, bugün bir karar alıp önümüzde üç yıl var, üye ülkelere bunu şimdiden görev olarak verelim. Her ülke üç sene boyunca Atatürk çalışsın ve 1981 geldiğinde tüm dünyada o yıl Atatürk yılı olarak anılsın. Buna bir gerekçe eklediler, tabii bu sadece söylemle kalmadı, kalmaması da gerekirdi. Çünkü diyerek altına bir gerekçe eklediler. Ben bu gerekçeli kararın orijinalini getirdim UNESCO'dan ve bunları sunumlarımda da kullanırım.

Şu gerekçeleri kullandılar, önemli olan aslında bu gerekçeyi sunandı, ilk kaleme alındı, Yunanistan'dı. Birinci sırada, bu 13 devletin birinci sırasındaki devlet Yunanistan'dı, ikinci sırasında da Sovyetler Birliği yer almıştır. Diyorlardı ki, itirazların neler olabileceğini biliyorlardı, ama yanıtı işte buydu. Dünyada 200'e yakın devlet var, yarısından çoğu cumhuriyet. O halde bu kadar devlet kurucu varken neden ilk kez bir devlet başkanının adı ortaya atılarak onun adına bir karar alınmaya çalışılıyor. Bu yanlış olmaz mı, yarın bu yüzden içimizde gereksiz tedirginlikler, vesaire çıkmaz mı? Yani bir başka üye çıkar bu kürsüye, şimdi de Lenin'in doğumunun, aynı örnekleri verdiler. Birinin doğumunun 100. 150, George Washington'un 200. yıldönümü denebilir, ama bu Genel Kurul oylamada olumsuz davranırsa gereksiz yere birbirimize düşmez miyiz? Şimdiye kadar 200 devlet kurucu varsa neden kimse aklımıza gelmedi de ilk kez bu yıl Türkler için ve Atatürk için böyle bir karar kaleme alıyorsunuz? Ben bu oylamaya karşıyım dedi İsveç delegesi, yerine oturdu. Bunun üzerine bir delege daha söz aldı, gelen Sovyetler Birliği delegesiydi. Daha o yürürken herkes herhalde Lenin'i ileri sürecek dediler, ama Sovyetler Birliği'nin delegesi yumruğunu masaya vurarak 20. Yüzyılda hiçbir ülke bir Mustafa Kemal çıkaramadı ki buraya benim bir meslektaşım gelsin de bir başka ismi önermiş olsun, bu tartışmalara yol açsın, ondan sonra da acaba birbirimize düşer miyiz diye şimdiden düşünüyor olalım. Böyle bir şeyin olma şansı yok, hiç kendimizi kandırmaya da gerek yok. Bunun üzerine bu oylama yapılır ve 1978'de

UNESCO oybirliğiyle, İsveçlinin de katılımıyla 1981'in tüm dünyada Atatürk yılı olarak anılmasına karar verir.

Çünkü o sadece bir George Washington gibi sadece bir general değildir, onun gibi sadece bir devlet kurucu değildir. Bir başka diğeri gibi sadece diplomat değildir. Hiç yenilmedik bir general olmak değildir onun asıl vasfı, ama aynı zamanda çok büyük devrimcidir, tarihin gördüğü en büyük devrimcidir. O bir düşünürdür, bir filozoftur, ama hepsinin ötesinde o bir insan gibi insandır. En çok değer verdikleri budur. Çünkü o barış adamıdır. Bir tek o tarihte "*Savaş mutlak zaruret olmadıkça cinayettir*" diyen tek askerdir ve bir tek o "*Yurtta sulh cihanda sulh.*" diyordu. Çünkü o bu lafı 1933'de Ankara'dan seslendirirken aynı yıl Hitler mein kampf diye bağıırıyordu, kavgam. Bir diğeri de Benito Mussolini, benim Akdeniz'im diyordu, her ikisi de savaşı çağırıyordu. Ankara'dan bir ses bunlara yanıt olarak "*Yurtta sulh cihanda sulh.*" diyordu. Yani o bir barış adamıydı ve dediler ki bu kadar özelliği tek vücutta toplayan bir başka lider yoktur. O yüzden Atatürk için bu önergeyi getiriyoruz, onun için bugüne kadar devlet kurucuları illa onunla yarıştırmıyoruz, çünkü bunu bulamayız. O günden bugüne İsveç delegesinin korkusu gerçek oldu mu? Hayır. Yani hiçbir şekilde biri geldi de kürsüye bir başka ismi ortaya koydu da bir kavga mı çıktı? Hayır. Aradan 1981'den bu yana bu kadar da yıl geçti, bir isim ortaya konmadı. Başka bir devlet kuracı bulamadıkları için değil, bir başka Atatürk bulamadıkları için.

Kapanış Töreni...